

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐSÉG: Debrecen,
Révész-tér 2. szám. (Kistemplom.)

KIADÓHIVATAL: Debrecen,
Kálvin-tér 17. szám. (Püspöki hivatal.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Előfizetési ár 1 évre 8 pengő
Postatakarékpénztári csekk számla: 43,916.

FŐSZERKESZTŐ: D. Dr. RÉVÉSZ IMRE. FELELŐS SZERKESZTŐ: URAY SÁNDOR.

JÉZUS HÁROMSZOROS FELEMELTETÉSE

Jézusunknak egyik leghatalmasabb s legmesszesugárzóbb kijelentése van feljegyezve a János írása szerinti Evangélium 12. rész 32. versében: „És én, ha felemeltem e földről, mindeneket magamhoz vonzok.” Onnan való ez az ige, az Úr véget célzó, utolsó beszédeiből.

Gyakran láthatjuk, hogy egy szelíd jolyó, futása utolsó szakaszában egyszerre elhagyja addigi szelíd jellegét! medre lejtős talajba vág s zügra, iajtékozva, mély morajlással siet a tenger felé. Nem egyszer ezt tapasztaljuk Urunk utolsó tanításainál. A nagy kijelentések szinte siettetik egymást. A szavaknak egyszerre mélyebb értelme mutatkozik. Morajlásuk megrendít s felejthetetlené válik számunkra. Így vagyunk ezzel a most idézett igével is, melynek hatása még nagyobb, ha teljes összefüggésben látjuk és méltán csodáljuk azt.

Jézus tehát megpróbáltatja, hogy Ő felemeltesse e földről.

Ez a felemeltetés háromszoros.

Az volt az első felemeltetés, amikor a Golgotán elébe iektették a nap hevében égő sziklatalajra a durván megécselt, irdatlan nagy keresztjét s Őt rányújtóztatták, a mesterségüket igen jól értő római próbékék. A testi fájdalmak első stációja ez volt. Nyomban következett a második: horgas nagy szegekkel odaszegelték a keresztfához kezét s lábait... Bűnünk nyomasztó éjszakájába, bárcsak belezuhognának ezek a kalapácsütések... A harmadik stáció volt: a kereszt felemelése s előre elkészített gödrébe behelyezése... Vajjon el tudjuk-e képzelni, mit szenvedett Urunk, amikor a test súlya mind egyre jobban a zúzott sebéken át az éles nagy szegekre nehezedett? Mi nem is sejtjük, hogy a tagok vonaglása vagy csak remegése is: mekkora fájdalmat jelentett a megfeszített Úr Jézusnak. Csak a következményeket látjuk, melyeket az énekíró így örökít meg az evangéliumi előterjesztések után: „Óh kínok közt elenyészelt Megváltóm a keresztyán, Téged az egész természet Bűslakodva sirat s szán; Reng a föld alkotmánya, A holtakat kihányja; A fényes nap is búvába, Borul sötét éjszakába.”

A második felemeltetés húsvét reggelén következett el. Most nem durva próbékék, hanem szelíd angyalok vették karjaikra az Isten Fiát. Bizonyára Isten ajka lehelt rá! Megnyitlak szemei. Megmozdultak karjai. Meggyógyult s újra dobogni kezdett ama nagy szív, melyből annyi szeretet sugárzott s a legfölkétesebb szeretet harmadnappal előbb kiomló vérben patakzott... Csoda-e, ha e nagypénteki néma fájdalomban elcsitult ajkunk aznap az élel lángolásával megnyitlik s ellenállhatatlan erővel hirdeti, ha kell a házak telejéről is: Nines itt az Úr, jeltámadott!

A harmadik felemeltetés majd az áldozóesüörtöki lesz. Most már Isten karja hajlik le, a mérhetetlen lészta magasságból, hogy visszaemelje, trónja magasságába, tulajdon jobbára Azt, aki hű volt mindhalálig, aki elvégezte az Isten világprogramja szerinti nagy munkát, amelyet egyedül csak Ő tudott elvégezni...

Igen, Ő felemeltette.

De azért emeltette fel, hogy mindeneket magához vonzzon. Ennek a vonzásnak azonban elmaradhatatlan előfeltétele volt a Golgota. Igehirdetésemben újra meg újra hangoztatom, hogy Jézust csak igen felületesen ismerjük meg, ha vele sétatúra indulunk a Genezáret szelíd partvidékére, vagy a mezők liliumai és az érett búzakalászok közé. Menjünk el a Kálváriára is. Szenvédjünk vele Nagyesüörtök éjjelén s Nagypénteken mindvégig... És ha reánk permetez megszokott szívéből az ártatlan vér: akkor megtudjuk, ki volt Ő és megérezzük azt a vonzóerőt, amelynek „nem állhat senki ellene”.

Az ige sáfáira, a Verbi Divini Minister-ekre azonban ezeknek az igéknek val mível mélyebb jelentése is van. Részei nem lehetünk az Úr felemeltetésének. De eszközei kell hogy legyünk annak, hogy beteljesedjék az Úr próféciája: „mindeneket magamhoz vonzok”.

A most idézett ige előtt néhány verssel olvassuk (Ján. ev. 12: 20—24.) hogyan buzgólkodott Filep és András, a két tanítvány azon, hogy „néhány görög” közelebb jusson az Urhoz: hogy érvényesüljön az az isteni halás, mely az elvesztett emberi lélek megkeresésére és megtörtésére nekünk adatott.

Testvérek, vegyüljünk el a Nagyhét napjaiban a Golgota felé zarándoló hívek tömegébe. De legyünk eberon. Legyünk küldetésünk állandó, eleven és boldog tudatában. Mi eszközök vagyunk az Úr kezében. Egyik kezünk soha el ne bocsássa az Ő átszegtett kezét. Másik kezünkkel ragadjuk meg sorban a reánk bízottakat. — A többit bizzuk az Úrra. Ő megígérte, hogy mindeneket magához fog vonzani. Uray Sándor.

96. dicséretünk ...Nagy Isten, téged imád... dallamának szerzősége és értéke

(Adalék az új énekeskönyv előmunkálataihoz.)¹

Azon értesülésemet, hogy a „Nagy Isten, téged imád” kezdetű dicséretünk dallamának szerzője nem Haydn József, hanem Haydn Mihály, a mai magyar katolikus egyházzenei élet vezetőivel folytatott beszélgetésem alkalmával szereztem, akiknek ebbeli állítását teljesen elfogadhatónak ítélttem, így eszembe sem jutott akkor, hogy közelebbi adatot is kérjek erre vonatkozólag.

Miután az időközben általam is megszerzett valószínűségi adatokat nem tartottam elegendőknek, hozzáláttam, hogy elfogadható dokumentumot keressék a fenti kérdés igazolására. Mivel azonban e dallam egészen kiszámíthatatlan zenei alkotás, s az ilyeneket nem is szokták felvenni a komolyabb mesterek műveinek lexikális kimutatásába — így érthető, hogy sem lexikonban, sem református énekeskönyveinkben vagy orgona-korálkönyveinkben, de még a rendelkezésemre álló hasonló katolikus gyűjteményekben sem akadtam kétséget kizáró adatra. Ez utóbbiakból az 1797-ben kiadott Bozóky első kiadásától az 1936-ban megjelent Zasskovszky-féle énekeskönyvig (18-ik kiadás) minden katolikus énekeskönyvet átnéztem, azonban ezek az énekeskönyvek a szerzők nevét nem tüntetik fel.

Az eredménytelen kutatás után az említett katolikus egyházzenei szakembereket, névszerint Bárdos Lajos zeneművészeti főiskolai tanárt, Dr. Kerényi Györgyöt és Kertész Gyulát, a legújabb kath. énekeskönyv szerkesztőit és munkatársait és még több komoly szakembert levélben kerestem fel a kérdés tisztázása céljából. Bár — amint már említettem — a szóbanforgó dallam szerzőjére vonatkozó értesülésemet annakidején tőlük szereztem, ezúttal — az eddig küldött válaszaikban — határozott bizonyítékot ők sem nyújtottak, s az általuk szolgáltatott adatok semmivel sem többek az alább közölt, jórészt csak valószínűségi adatoknál, amelyeket már korábban magam is megszerztem.

Haydn Mihály, H. J. testvéröccse, osztrák egyházi zeneszerző (1737—1806) 1757—1762-ig hazánkban tartózkodott és a nagyváradi székesegyház orgonista-karnagya volt. Ebből az időből valók kisebb egyházi kompozíciói, főleg népénekésre szánt egyzólamú dallamai, amelyek a nagyváradi püspökség területén hamar elterjedtek. Ha feltesszük, hogy a kérdéses dallam Haydn Mihály ez utóbbi szerzeményei közül való, úgy az is valószínű, hogy erdélyi református testvéreink közvetlen hallás után ismerték és kedvelték meg, s később a maguk énekei közé is felvették ezt az elég tetszetős, rokonszenves, egyébként azonban templomi — főleg református istentiszteleti — éneklésre egyáltalán nem méltó dallamot. Ezt a feltevést a következő adatokkal támogathatjuk:

E dallamot — a mostani énekeskönyvünket meg-

¹ Kiváló egyházzenei szakemberünknek egy érdekes hymnológiai kérdésben hoztam tett, nagy figyelemre méltó jelentését méltónak tartom a nyilvánossággal közölni, annál inkább, mert azzal magam is teljesen egyetértek. R. I.

előző időkben (1921 előtt) — csak az erdélyi református énekeskönyvben találjuk meg és református részről csak az erdélyi gyülekezetek énekeltek.² Ha most már figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy az erdélyi református testvéreink által énekeltek s a mai énekeskönyvünkbe is átvett dallam nem teljesen egyező a római atyánkfiai által énekeltek s énekeskönyveikben is felvett dallammal, önmagától kínálkozik a következtetés, hogy ezen énekdallamot az erdélyi reformátusok nem valamely kótáskiadványból vették át, hanem közvetlen hallás után tanulták meg. (Csak az ilyen „füllel elesett” énekbe csúszhatnak be az eredetivel szemben elég jelentősnek mondható dallam-eltérések.)

Ha pedig elfogadjuk, hogy erdélyi testvéreink valóban hallás után ismerték és tanulták meg e dallamot, akkor erre a kérdésre: kiktől hallották s honnan vették át — szinte önmagától adódik a felelet: csakis a velük területi közösségben vagy legalább is közelségben élő római kath. egyházbeli magyar testvérektől. E megállapítással pedig visszajutottunk az erdélyi református egyházkerülettel területi közelségben s részben közösségben is fekvő nagyváradi katolikus egyházmegyéhez, mely püspökségnek öt évvel ezelőtt karnagya volt Haydn Mihály, akinek néhány népszerű dallamszerzeménye még itteni tartózkodása alatt ismertté lett a váradi egyházmegyében.

Arra a másik beállításra, mely szerint Haydn József lenne a szerző, szintén nem találtam hiteles dokumentumot, tehát ez is csupán feltevés. E feltevés mellett csak az hozható fel, hogy e dallam stílusa sajátosságai teljesen megfelelnek a XVIII. század második felében uralkodó s a főként Haydn József által képviselt zenei stílusnak. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy Haydn József Mihály öccsének zenei tanítója és mestere is volt, viszont Mihály a bátyja által megteremtett zenei iránynak nemcsak hű követője, hanem sok művében szolgáló utanzója: a stílusbeli sajátosságok alapján ezen éneket egyaránt tekinthetjük akár H. Józseftől, akár H. Mihálytól eredőnek. Hogy Haydn Mihály egyes alkotásaiban mennyire megközelítette bátyja zenei nyelvészetét, errenézve leginkább jellemző, hogy több kompozícióját hosszú időn keresztül Józsefnek tulajdonították. „A H. J.-nek tulajdonított művek közül sok az apokrif. Ezek nagyrésze öccsének: H. Mihálynak szerzeménye.” (Fr. Seeburg: Joseph Haydn, 1895.)

Hadd mutassak rá most már arra, hogy e dallamnak a magunk szempontjából való értékelésénél nem az a döntő kérdés, hogy kinek az alkotása, hanem az: méltó-e ez a dallam református istentiszteleteinkben való éneklésre? A mi énekeink imádságok is egyben, s kálvini mértékkel megválogatott dallamuk nem lehet külső hatásokra törekvő hangulatszene, vagy éppen egy világias életstílus zenei divatterméke. Ez a dallam pedig egy könnyű, tetszetős, világius hatású rokokózene. A jugoszláviai református énekeskönyv szerkesztőbizottsága már sok tekintetben — így a dallamok kiválogatása terén is — elég szeren-

² Kegyetlenül rossz szövegét is erdélyi ember írta: a más téren igen nagyérdemű, de tökéletes költői antitalentum Salamon József, a tudós zilahi, majd kolozsvári professzor, a göttingeni egyetem tiszteleti doctora (1790—1871). A szöveg egyébként nemcsak költőileg, hanem theologiai szempontból is értéktelen. R. I.

esésén megközelítette a helyes utat, s íme: ezt az éneket mellőzték. De továbbmegyek: *elhagyták ezt a dallamot a magyar katolikus egyház legújabb két templomi énekeskönyvéből*, a „Szent vagy Uram” nép-énektárból és a „Harmonia Sacra” kargyűjteményből is, ezzel az indokolással: „Sült bécsi, rokokó dallam, templomi éneklésre nem méltó.” Hadd idézzek néhány szót a fenti énekeskönyvek előszavából:

„Ne gondolja senki, hogy e két énekeskönyv végleges megoldás. Ellenkezőleg, csak elindítások, melyek azért látszanak reformnak, mert a mu^s század folyamán oly mélypontra jutottunk, mintha teljesen kivészett volna templomainkból és kórusainkról a művészi szépség és magyarság kívánata. A jövővény és németes dallamok és a kezdetleges ének-írásmód annyira meghonosodtak, hogy eltávolításuk csak idők folytán következhetik be.”

Ha most már a katolikus énekeskönyvből a nem is gyökeres reform során, hanem egy csupán elindításnak nevezhető új kiadvány összeállításánál, tehát már az *első* selejtezés alkalmával kihagyták ezt a dallamot — amely pedig eredetileg katolikus mester által íródott — nekünk, reformátusoknak igazán nem lehet rá okunk, hogy ragaszkodjunk hozzá, még abban az esetben sem, ha az a feltevés igazolódna is be, hogy a „nagy Haydn” szerzeménye. Énekeskönyvünk reformja során zenei szempontból egyik legfőbb törekvésünk az lehet, hogy a dícséreték anyagát minél nagyobb mértékben magyar, főleg maradandó értékű, régi magyar énekekből állítsuk össze.

Bár a fenti értékelés alapján a kérdéses dallam ügye új énekeskönyvünkben való felhasználhatósága szempontjából elintéztnek tekinthető, a szerző-adataira vonatkozó kutatásomat tovább folytatom, s amint errenézve bármely jelentős értesüléshez jutok, azonnal szolgálni fogok vele.

B. Szücs Ferenc,

a Dóczi-tanítóképző-intézet tanára.

Az öreg Kollégium

Történelmi szemüvegen nézve, de bizonyos praktikus érzékkel szólva, azt mondhatjuk az egyházkerületek főiskoláinak és a vidéki egyházak viszonyára, hogy a főiskolák, a kollégiumok az anyaintézetek, a vidéki egyházak pedig a fiókintézetek. Ez ugyan materiálistikus felfogásnak látszik. De vannak törvények az anyagi világban, amelyek a szellemvilágban is örökérvényűek.

Ha az anyaintézet elsorvad, elsorvadnak a fiókintézetek is. A debreceni öreg Kollégium az egyetem kiépítése óta, a köztudatban sokat veszített régi jelentőségéből. Persze, ez nem azt jelenti, hogy a köztudat vagy a közvélemény ebben a tekintetben is a helyes nyomokon halad. A közvélemény a gólgópai jelenet óta méltó helyre került a józan keresztény ember szemében.

Régi bajunk, gyöngeségünk nekünk az, hogy éppen a legnagyobb jelentőségű dolgoknál bizonyos téveszméknek hódolunk. Nehezen hisszük el például, hogy a debreceni öreg Kollégiumra éppen olyan szükségünk van, mint elődeinknek, atyáinknak. Holott meg nincsen száz esztendője, amikor a halálra üldö-

zött magyarság lelke, szelleme a jó öreg debreceni Kollégium falai között talált menedéket.

Résztvettem évekkal ezelőtt a sárospataki főiskola négyszázéves ünnepélyén. S feltűnt előttem, hogy ennek az alig 3200 lelket számláló gyülekezetnek milyen óriási méretű temploma van. Majd rájöttem arra a gondolatra, hogy az elődök bölcsesége méretezte ezt a monumentális templomot, gondolva arra, hogy nagyobb összejövetelek alkalmával az utódok ne szorongjanak kint az útfélen. A bölcs elődök előrenéztek eme templom felépítésénél.

A debreceni Kollégiumot sem egy-két évszázadra tervezték, méretezték a mi bölcs elődeink. A debreceni egyetem az öreg Kollégiumra nézve, bizonyos nagyrértékű jelenség, epizód. Jött, mert jönnie kellett.

Az öreg Kollégium azonban nem halt meg. Az alföldi magyarság szíve ma is ott dobog a Nagytemplom tájékán. Méliusz szelleme ma is ott sir az alföldi szél zúgásában. Az Alföld legnagyobb költője Petőfi, aranybetűkkel írja le eme igazságot: Pusztá, pusztá, te vagy a szabadság képe! Voltak reformátorok, szabadsághősök a letűnt időkben s lesznek ezután is, amíg a tenger hullámai el nem borítják újból a nagy magyar Alföldet.

S ha a mai világban gondokkal küzd a mi Alma Materünk, akkor nekünk, ma élő nemzedéknek, meg kell tennünk kötelességünket!

Az öreg Kollégiumnak temérdek híve, barátja van szerte a hazában, s a haza határain kívül. Ezen hívek és barátok két csoportba sorozhatók. Vannak az öreg Kollégiumnak „nyílt” hívei és vannak „titkos” hívei, tisztelői. Eme titkos hívek, nézetem szerint, értékesebbek azoknál, akik úgy előszóval szinte csöppögnek az öreg Kollégium feletti magasztaló beszédekben, de adakozás idején a terhek áthárításának nagyszerű gondolatával nyugtatják meg lelkiismeretüket.

Annakidején a Nagy-Alföldön sok értékes, titkos tisztelőjét ismertem meg az öreg Kollégiumnak. Ma sem tudom elfelejteni, amikor Makón egy ifjú, kiváló ügyvéd, néhai Dr. Kiss Pál behívott lakására s így szólt hozzám: Talán senkinek nem mondtam még a városban, de neked elmondom, hogy valósággal bánt a lelkiismeret a debreceni Kollégium miatt. Az én szegény édesapám érköbőküti szegény ember volt, aki az ottani lelkész és rektor ajánlatára bevitt Debrecenbe s letett a Kollégium udvarán. Attól kezdve, míg a jogot el nem végeztem, mindig az öreg Kollégium látott el mindennel. Ma ebben a városban a legnagyobb jövedelemmel rendelkező emberek közé tartozom. Légy szíves, keress fel ezután is, beszéljük meg, hogy mimódon róhatnám le legméltóbban az öreg Kollégium iránt való nagy tartozásomat?

Dehát mindig úgy szokott lenni: Ember tervez, Isten végez. Az öreg Kollégium eme titkos tisztelője az 1915. évben Belgrád ostroma után az Avala-hegyen elesett. Istennél úgy volt elvégezve, hogy a hazáért kiontott vérével fizesse le ama nagy tartozást, amelyet csengő aranyokban szeretett volna felfizetni...

De nem minden titkos tisztelője esett el az öreg Kollégiumnak a világháború harcaiban. Élnek még közülök, hála Istennek, sokan. Rajtunk áll, hogy itten-ottan kellő tapintattal zörgessünk a titkos tisztelők érzékeny szívének ajtaján.

Hiszen voltaképpen ilyen tapintattal zörget most a mi püspökünk s az egyházkerület vezetősége mindnyájunk szívének ajtaján. Közös édesanyánkról van itt szó. Némelyek felfogása szerint, ennek a nagy problémának a megoldásánál kivételre is kerülhetett volna a sor. De nem így történt. S ne is legyen erre soha semmiféle szükség. Amit az öreg Kollégium szeretettel adott, viszonzozzuk mi is illendő szeretettel, áldozatkészséggel.

Baráth Imre.

A Kollégium támogatása

A március 15-i számunkban közölt nyugtázások óta a következő megajánlások történtek:

Biró Lajos tanító (Kisar) évi 25 P-t.

Dr. P. Pap Béla (Berezék) kapott ösztöndíjait, 133 P-t visszafizeti 1941 és 1942 aug. 1-én.

A máramarosugocsaik egyházmegye esperesi hivatala a következő megajánlásokat jelenti be: Técső egyház összesen 1000 P-t, Huszt egyház összesen 1400 pengőt. — *Lelkészek:* Isaák Imre esperes (Técső), Széchenyi István (Huszt), Lajos Sándor (Fancsika), Kiss István (Tiszaújhalom), Sütő Dezső (Tiszabökény), Párducz Dezső (Tiszaújhalom), Tusa Menyhért (Visk) évi 50 P-t; Forgón Pál (Tiszakeresztúr), Tornay János (Tekeháza) évi 30 P-t; Kovács Dezső (Gödénháza), Csik József (Verbőc), Bukó Lajos (Nevetlenfalva), Hadar Gyula (Feketeadó), Bőd István (Tiszapéterfalva), Horkay Lajos (Salánk), Oremus János (Csepe), Asszonyi István (Forgolány), Király Kálmán (Szöllősgyula) évi 25—25 P-t. — *Egyházközösségek:* Nagyszöllős évi 50, Feketeadó 30, Tiszapéterfalva 20, Gödénháza 20, Tiszabökény 20, Királyháza 20, Tekeháza 20, Tiszaújhalomi társ 10, Mátlyfalvai társ 10, Nevetlenfalvi társ 10, Aklói társ 20, Szöllősgyula 20, Verbőc 10, Tekeháza Hitelszövetkezet 20, Dr. Sárkány Lajos (Királyháza) lelkész, míg kongruáját ki nem utalják 25 P-t, azután lényegesen többet. A felajánlások 8910 P-t tesznek ki.

Veress Bálint ny. lelkész. tb. esperes, Debrecen ezt írja: „Adok, mert hogy adhatok, azt jórészen az Alma Maternek. „Édes Anyánknak” köszönhetem. Milyen szív szerint való érzéssel tekintek fel Reá, valahányszor elmegyek előtte. Olykor meg-megállok s mint a hálás gyermek az Édesanyjára, szinte könnyes szemmel nézegetek fel Rá. Ismét, 50 P-t¹ készpénzben adok át s míg az Isten éltet s valami nagy csapás nem zúdul reám, havi nyugdíjamból 5—5 P-t nagy lelki örömmel szolgáltatok majd át. Áldja meg az Isten azt a szent törekvést, amit Püspök urunk tűzött maga elé.”

Bajdor János, (Debrecen, Bujdosó-u. 4/a) nyugdíjának 2%-át, évi 60 P-t.

Bereghene egyház évi 30 P-t.

Kékesé: Kántor István ny. tanító évi 25 P-t, Varga Miklós h. lelkész fizetésének 2%-át, 1941 július 1-től havi 4 P-t.

Sarkad: Egyház a jubileumi alapra adott 300 P-n felül 400 P-t, v. Leelössy Árpád lelkész évi 50 P-t.

„Bár nem voltam ösztöndíjas, mégis úgy érzem, miszerint soha le nem róható hála várok lekötve iránta, mert Isten és szüleim után neki köszönhetem, ami vagyok.”

D. Nagy Sándor ny. igazgató (Hódmezővásárhely) 200 P-s alapítványt tesz az élvezett jótéteményekből.

¹ T. i. a Jubileumi alapra is 50 P fizetett be.

Téglás felajánlása gr. Degenfeld Pál 5000 P-jével együtt 8385 P. Éspedig az egyház évi 120, Református énekkar 20, Református Ifj. Egyesület 20, Református Leányegyesület 20, Bőd Pál uradalmi titkár 50, Dr. Békely Lajos orvos 50, Kovács István lelkész 50, Pozsár Gyula, Benedek Jolán, Széchy Ferenc, Újlaky István tanítók fizetésük 1%-át, összesen 100, Dobszai Gábor 5 P-t évenként, gr. Degenfeld Pál a már be is küldött 5000 P-t, gr. Waldeck Frigyesné gr. Degenfeld Paulina 200 P-t.

Bartha András igazgató-tanító (Kismarja) jótétemények visszafizetésére 100 P-t.

Ijj. Varga Antal tanító (Balmazújváros) évi 10 P-t.

Szamoskér évi 20 P-t, hét kollégiumi nap jövedelméből 210 P-t, Illyés Zoltán kántor évi 20, Lőrinc Mihály tanító évi 5, Kocsis János lelkész a már nyugtázott évi 40 P-t, összes felajánlás 805 P.

Pap Gusztáv igazgató-tanító (Debrecen) évi 30 P-t.

Dr. vitéz Tóth Gyula rendőrtanácsos (Szolnok) összes kapott jótéteményeit.

Dékán Elek lelkész (Gulács) évi 10 P-t.

Dr. Siménfalvy Árpád ugoicsai és ungi főispán nagyszöllői presbiter, mint volt debreceni kollégiumi növendék, hálásan gondolt azokra a lelki hatásokra, amelyeket az ősi Kollégiumban szívott magába s hálája törlesztésül felajánl 1000 P-t.

Soltész Elemér tabori püspök (Budapest) évi 300 P-t, tehát hét évre 2100 P-t.

Bese Imre ny. igazgató-tanító (Furta) összesen 81 P-t.

Kántorjánosi egyház évi 50, Tóth Béla tanító évi 10 P-t, összesen tehát 420 P-t.

Rébék Pál igazgató-tanító (Köröstarcsa) összesen 100 P-t.

Ökrös. István tanító (Szerep) évi 10 P-t s a Szövetkezettől a mérleg elkészülése után 30—40 P-t.

Hodász egyház 10 évig évi 10, összesen 100 P-t. *Mátészalka* egyház 1000 P-t, Kincses Endre lelkész évi 50 P-t.

Nagydobos egyház évi 30 P-t, Peleskey Sándor esperes évi 50 P-t.

Olasvaupáti egyház évi 50 P-t, Kelemen Ferenc lelkész évi 30 P-t.

Ilk egyház évi 25 P-t, Orbán Elek lelkész évi 20 P-t.

Mérk egyház évi 10 P-t, Bakó Gyula lelkész 40 P-t.

S. Szabó József ny. debreceni gimnáziumi igazgató, c. főigazgató (Cegléd) 200 P-t.

Baráth Károly tanító (Szentgál) a Baltazár-alapból kapott segélyeit fizeti vissza, két éven 40 P-t, összesen 80 P-t.

Marjay Géza lelkész (Békésszentandrás) évi 20 P-t.

Kisújszállási református egyház évi 300 P, összesen 2100 P-t.

Tivadar egyház 50 P-t.

Ezzel a felajánlások összege elérte a 100,000 P-t. Közlünk még egy-két szép nyilatkozatot:

Bakó Gyula mérki református lelkész ezt írja: „Huszonkét évvel ezelőtt, egy szomorú márciusvégi napon hét zilahi VIII. osztályos diák kérte felvételét az Alma Mater tanulói közé. A zilahi Wesselényi kollégiumba, hol eddig tanultunk, nem mehettünk vissza. Tanároknak, tanulóknak menekülniök kellett. Mi heten az Alma Mater falai között találtunk menedéket és édes otthont.

Hálátlan gyermekei lennének a Kollégiumnak, ha most nagy megpróbáltatása idején igaz gyermeki szeretettel nem sietnének segítségére."

Kedves levelet küldött egy tanítónő: t. i. míg a Dóczi-intézeti tanítónőképző meg nem nyílt, ők is a Kollégiumban szereztek meg oklevelüket.

"A kedves Dóczinak VI. felsője után leányok is végeztünk a nagy Kollégium tanítóképzőjében: okosan, szigorúan, de *anyai szeretettel bánt velünk a drága Alma Mater!* Tartsa meg a Gondviselés és virágoztassa újabb századokon át, ezt tiszta szívből óhajtja minden tanítvány."

Készpénzbefizetések a március 15-i számban megjelent nyugtázások óta:

Akkori eredmény	9,461-22 P
Dr. Zsebők István orvos (Munkács)	20— P
Veress Bálint ny. lelkész (Debrecen)	50— P
Eperjeske egyház 1941-re	25— P
Káposztás Imre ny. tanító (Debrecen)	100— P
Nyírgyulaji egyház	10— P
Pethő Károly lelkész (Gyulaháza)	100— P
Szabó Vilma tanítónő (Debrecen)	50— P
Református Leányegyesület (Biharnagybajom)	10-10 P
Dr. Soltész Elemér tábori püspök (Budapest)	300— P
Hajdúszovát: Egyesek adományából	68— P
Oláh Antal ny. ügyvéd (Ócsöd)	2— P
Fúrta református népiskola növendékei	3-50 P
Móricz István ny. jbró (Berettyóújfalu)	5— P
Tóth Béla református kántortanító (Kántorjánosi)	10— P
Dr. v. Vass Elek min. o.-főnök (Budapest)	100— P
Bíró Lajos református tanító (Kisar)	5— P
V. Rébék Pál református igazgató-tanító (Köröstarcsa)	20— P

Dr. Tikos Gyula ny. jbrósági elnök (Püspök-ladány)	500— P
Yulow Imre (Debrecen)	128— P
Ókrós István református igazgató-tanító, Szerep (Bihar m.)	10— P
Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete Tiszántúli körzete (Debrecen)	1,000— P
Református Tanítótestület (Berettyóújfalu)	21-36 P
Makay Balázs ny. ig. tanító (Tiszadob)	50— P
Veesey Márton postaigazgató (Debrecen)	28— P
Dr. Joó István városi tb. tanácsnok (Debrecen)	20— P
Szécsy Miklós ny. áll. polg. isk. ig. (Hajdúszoboszló)	50— P
Bartha András református igazgató-tanító (Kismarja)	10— P
Biczó János református tanító (Hódmezővásárhely)	10— P
Református egyház (Békéscsaba)	50— P
Koppányi Gyula lelkész (Békéscsaba)	30— P
Dr. Bertók Lajos könyvkereskedő, tanár (Debrecen)	60— P
Összesen	12,307-18 P

A megajánlásokat és befizetéseket a Kollégium nevében hálásan köszöni

Debrecen, 1941 március 25.

a Kollégium igazgatósága

Jakucs István.

Senior és Superintendens a XVI. századi Magyarországon, különös tekintettel az egykorú németországi protestáns kánonokra

(Folytatás.)

Magyarországon az esperest a confraterok szavazattal választották, zsinaton eskütétel mellett állásában megerősítették. Esküjében ígerte, hogy minden ügyben igazán jár el, kedvezés és gyűlölség nélkül ad jogot mindenkinek, Isten törvényei szerint kormányoz, a püspöknek engedelmeskedik, szakadást nem idéz elő, ellenben az egyetemes egyházzal minden isteni és szertartási dologban egyetérteni törekszik. Főkötelessége az egyházlátogatás volt.⁶

Már a II. erdői zsinat (1555) rendeli, hogy „legyenek minden évben a maguk alkalmas és illő idejében látogatások és gyűlések, amelyeken mindenről szoros vizsgálat tartassék” (XVIII. cikk).⁷ A debreceni hitvallás a lelkészek látogatását kétszer, vagy háromszor írja elő évenként. A látogatás lefolyása ez volt: Minden községben, faluban, vagy majorokban összegyűjtötték a népet s megkérdezték a lelképásztor tudománya és erkölcsi élete felől. Hasonlóképpen a lelképásztor is megkérdezték a gyülekezet tudománya és élete felől. A vétkeseket megbüntették, akár a lelkész, akár a gyülekezeti tagok voltak vétekben. Helyteleníti e hitvallás, ha a látogatók a „látogatásnál csak a galambganéjt s a templom külmocekait vizsgálják, az erkölcs és tudomány megvizsgálását pedig elmulasztják”.⁸ A tarcaltordai hitvallás a tudománynak és erkölcsöknek megvizsgálását írja elő, ezenkívül véteknek mondja a gyülekezet kormányzásának erőszakos megbán-

tását, megzavarását is. Különbséget tesz a tudatlanság és a megátalkodottság között: a szóval, vagy cselekedettel elkövetett erkölcsi véteknél különbséget tesz, ha általa csak bizonyos embereket sértettek meg, vagy közönséges botránkozást okozva, az egész gyülekezeti közösséget megbántották. (Tarcaltordai hitvallás, V. rész, XXVI. c.)⁹

Az Articuli Maiores LXV. cikke ismétli a debreceni hitvallás fentebb idézett rendelkezéseit. Bővebb annyiban, hogy eskü alatt kell nyilatkozni a gyülekezetnek lelkésze munkája és erkölcsi élete milyenségéről, szintén a lelkésznek gyülekezete tagjainak hitéről és életéről. Az egyházi szolgálatban levők közül a lelkészen kívül megvizsgálták a tanítókat, harangozókat, énekvezéreket, majd a tanulókat is.¹⁰ Ugyancsak e cikk szerint a senioroknak látogatótársaik voltak a dékánok.

Az erdélyi szászoknál világiak is közreműködtek az egyházlátogatásoknál.¹¹ Így pl. Brassóban, hol a városbíró két tanácsossal együtt az espereshez szegődött s ő maga tudakozódott, hogy a nép szorgalmasan járul-e az úrasztalához, a tiltott játékbarlangokat becsukták-e, az egyházi tanácsosok felügyelnek-e az egyház vagyonára? Azután tudakozódott az adó, a tized mikénti befolyásáról. Az esperes a lelkészt kérdezte ki tudománya és hite felől, a gyülekezetet a lelkész élete felől. Vizitáció alkalmával a templomban a szomszéd falu lelkésze prédikált s felolvasta a látogatósi szabályokat, mire a városbíró-

⁶ Barscsa János: A tiszántúli ev. református egyházkerület története. I. kötet, Debrecen, 1906. 53. l.

⁷ Kiss Áron: A XVI. században tartott magyar református zsinatok végzései, Bp., 1881. 42. l.

⁸ U. o. 263. l.

⁹ U. o. 400. l.

¹⁰ U. o. 601. l.

¹¹ Fr. Teutsch: Geschichte der ev. Kirche in Siebenbürgen. I. Band, Nagyszeben, 1921. 317. l.

nak a néphez intézett beszéde következett s végül énekléssel fejeződött be a látogatás.¹²

Az egyházak fejévé a lelkipásztorokat teszi meg az Art. Mai. XX. cikke. Viszont a lelkipásztorok fejévé a seniorokat, akik a lelkipásztorok gyülesei-nek elnökei. Kötelességük a lelkipásztorokat vezérelni az igaz és józan tudományban, kötelességük az ellenfeleket megcáfolni, az ellenmondóknak megfelelni. A senior az alája rendelt lelkészeket gyűlésre hívhatta, de csak azokat, akik az ő seniorsága alatt voltak.¹³ (Art. Mai. XXXII. c.) Esperese tudta nélkül senki lelkészi állomásáról más helyre nem mehett, sem a lelkipásztori hivatalon kívül más hivatalt nem vállalhatott. (Csepregi XI. cikk)¹⁴

A senior nem ordinált egyéneknek is megenged-hette a prédikálást, ha annak tudományát és erkölcsi életét olyannak ismerte, de esküt kellett kivennie az ilyentől. (Hercegszöllősi VI. c.)¹⁵ Ellenben a sákra-mentumok kiszolgáltatása már ordináláshoz volt kötve. (Csepregi XX. c.)¹

A lelkészeknek nálunk is kötelező volt a megjelenés a zsinaton. Az elmaradás okát az esperesnek kellett bejelenteni. (Gönci XXII. c.)¹⁷ A hercegszöllősi zsinat (XV. c.)¹² már letétellel fenyegeti a lelkészt, ha ok nélkül, vagy elegendő indok nélkül marad távol. A csepregi XII. cikk az első ízben távolmaradókat három forintra bünteti, a másodsor is hiányzókat letétellel fenyegeti. A Friedt Cyprián-féle XXIII. cikk szerint minden lelkész köteles egy forint bírság terhe alatt a gyűlésen megjelenni és az összehívó körözüvényt gyorsan továbbítani. A felsőmagyarországi LIV. cikk¹ rendeli, hogy akik a zsinaton meg nem jelennek, ha csak valami fontos és kikerülhetetlen akadály közbe nem jön (amelyről a senior, vagy a szomszéd lelkipásztor, vagy levél által értesítendő), a zsinat határozata szerint három forintra büntetendők. Ügylátszik, idő multával enyhíteni kellett a szigorú rendszabályt. Látjuk egyszerűsmind azt is, hogy a német kánonok pénzbüntetését mintegy összecszerüen átvették.

A német „Visitations-Instruction von 1577“ az esperes mellé tekintettel a nagyki terjedésű területekre s a lelkészek számára, segédesperest (adjunct) állít be a tekintélyesebb lelkipásztorok közül, akik vizitáció alkalmával ugyanazt a szerepet töltötték be, mint az esperesek.²⁰ Természetesen — a rendtartás is megjegyzi — ezek alárendeltjei voltak az esperesnek.²¹ Az esperesnek kötelessége volt megjegyét évenként legalább kétszer meglátogatni, éspedig egyszer Mihály- és Márton-napok között, másodsor húsvét és pünköst között. Eleink a könynyebb kormányzás végett hazánkban is néhol proseniorokat állítottak be. Ennek az eljárásnak abban is megvolt a maga előnye, hogy amíg a meszszebb lakó eklézsiák előjárói a seniorhoz elmentek, veszélynek lehettek kitéve akár a törökök, akár a római katolikus papság részéről. Így pedig ügyük

rövidebb időn belül, kevesebb utazgatással elintézték nyert. A gyűlések számát illetőleg a német kánonok sem rendelkeznek egyöntetűen. Nagyon sok rendtartás egyszer kívánja évenként, így az 1574-i,²² az 1555-i Generalia,²³ az 1557-i General Artikel,²⁴ az 1575-i torgau.²⁵ Viszont kétszer írják elő az 1580-i szászországi rendtartás,² az 1592-i Kirchenordnung.²⁷

A német kánonok szerint, amikor egy seniort, mert ezt a kifejezést is használják,²⁸ vagy adjunctust beállítottak hivatalába, a fejedelemtől hivatalos írást kaptak, amit látogatásuk megkezdése előtt minden helyen be kellett mutatni a polgármesternek, illetőleg a városi tanácsnak, mert csak így számíthattak arra, hogy szükség esetén segítségüket, esetleg a karhatalmat is igénybevehetik. A látogatás idejéről pedig már előre, levélben kellett értesíteni az előljárókat, hogy azok a szükséges előkészületeket megtehessek.²⁹ Hogy a világi hatóság az egyházlátogatókat a szükséges karhatalommal ellátta, Sehling egy másik művében is említi.³⁰ Tudjuk, hogy a városi hatóság mindenben segítségére volt a lelkészeknek nálunk is. Őket megvédte, fizetésük beszolgáltatását ellenőrizte, bizonyára a látogatókat is ellátta, ha szükséges volt, karhatalommal is, noha erről kánonainkban kifejezetten nem történik említés. De arról igen, hogy a fegyver a „polgári hatóságnak adatott, hogy legyen őre a tizparancsnak és védelmezője a jócselekedőknek és megbosszulója a gonosztevőknek“.³¹

A vizitációnak lényeges alkotórésze volt Németországban a lelkészek *examinálása*. Különösen a vitás hittételek felől kérdezték ki a lelkészeket. Továbbá kérdezték a próféták és apostolok írásait, az augsburgi hitvallást, Luther írásait stb.³² Kikérdezték a lelkészeket affelől is, hogy hányszor prédikálnak vasárnaponként és ünnepeken, hányszor hétköznapon és miről, melyik agenda szerint szolgáltatják ki a sákramentumokat, Luther kátéját tanítják-e a gyermekeknek, vagy valami mást, vizsgáztatják-e belőle őket évenként, nem tartják-e vissza a szülők gyermekeiket a kátéórától; vezetnek-e anyakönyvet a keresztelekről, halottakról és házasságralépőkről; felolvassák-e minden évnegyedben a házassági szabályzatokat, látogatják-e a betegeket és haldoklókat, részesítik-e úrvacsorában, mondanak-e halotti prédikációt? Meg kellett nézni az esperesnek a lelkész könyvtárát is. Érdeklődni kellett magántanulmányai iránt, esetleg tudományos tételt tüztek ki, amiről a következő látogatásnál adtak számot a lelkipásztorok. Utánanézték annak is, hogy a lelkész saját gyermekét tanítja-e imádságokra s a kátéra; iskolába járattja-e, vagy otthon tanítja? Ha a gyermek keveset

¹² U. o. 354. l.

¹³ U. o. 311. l.

¹⁴ U. o. 321. l.

¹⁵ U. o. 684. l.

¹⁶ U. o. 389. l.

¹⁷ Sehling: K. O. III. Band. 455. l.

¹⁸ Lásd „Formula pacifications“ 1580-ból, Sehling: K. O. I. a. II. h. 368. l.

¹⁹ Sehling: K. O. I. a. I. h. 348. l.

²⁰ Sehling: Geschichte der protestantischen Kirchenverfassung. II. auflage, Leipzig, 1914. 13. l.

²¹ Borsod-gömör-kishonti XXXVII. cikk. Kiss Áron, i. m. 732. l. — A debrecen-egervölgyi hitvallás is azt mondja a hatóságokról, hogy a „hatóság Isten rendelése a jók védelmére és a rosszak irtására“. U. o. 175. l.

²² Sehling: K. O. I. a. I. h. 348. l.

²³ 1577-i „Visitations Instruction“, Sehling, i. m. 349. l.

¹² U. o.

¹³ Kiss Áron, i. m. 579. l.

¹⁴ U. o. 696. l.

¹⁵ U. o. 677. l.

¹⁶ U. o. 697. l.

¹⁷ U. o. 445. l.

¹⁸ U. o. 679. l.

¹⁹ U. o. 722. l.

²⁰ Sehling: K. O. I. a. I. h. 347. l.

²¹ U. o. 348. l.

tudott, a szülőket buzdítani kellett nagyobb szorgalomra. Kikérdezték a lelkész affelől is, hogy szomszédos lelkészársai milyen életet folytatnak, saját gyülekezetében ismer-e mindenkit.³³ Utánanézték a szegénygondozásnak s hogy a lelkész látogatta-e a kórházi betegeket, mirenézve ki kellett hallgatni a gyülekezet és városi tanács szavahihető embereit. Ez a lelkészi hivatás minden külső és belső részletére vonatkozó „inkvizíció” a magyarországi protestánsoknál is megvolt. Csak az Articuli Maiores LXV. cikkére utalunk, mely az egyházlátogatással kapcsolatban a fentiekhez nagyon hasonló rendelkezéseket tartalmaz.³⁴

Am összehasonlításként nézzük részletesen hazai kánonaink hasonló rendelkezéseit:

A „tudományok tisztasága” felől az Art. Mai. LXV. cikke kívánja megvizsgálni a lelkészt. Követeli tőlük, hogy „figyelmezzenek a tanításra”, tanuljanak, vizsgálják az írásokat, szorgalmasan olvassák a bibliát. A gönci zsinat III. cikke a Béza-féle hitvallás és a Kálvin kátéja tanulmányozását írja elő. Rendelkezés van arról is, hogy hányszor prédikáljanak vasárnap és ünnepnapon (tasnádi VI. c.),³⁵ hányszor hétköznapon (hercegszöllősi XVIII. c.), hogy miről prédikáljanak (Kisebb Cikkek II. c., felsőmagyarországi I. és IX. cikk); hogy hogyan szerkesszék a beszédet s hogy miképpen prédikáljanak (Art. Mai. X. c.), hogy a kátéoktatást el ne hanyagolják (hercegszöllősi X. c., tasnádi II. c.), hogy milyen kátét tanítsanak (borsod-gömör-kishonti X. c.), hogy angyalkönyvet vezessenek a keresztekéről (hercegszöllősi XXIII. c.), a házassági ügyekről szinte mindegyik zsinatunk rendelkezik.

A betegek látogatásáról és vigasztalásáról rendelkezik több cikkelyünk, így a debreceni hitvallás (Kiss Á. i. m. 238. l.), a borsod-gömör-kishonti delkezik több cikkelyünk, így a debreceni hitvallás XXIX. cikk.³⁶ A németországi esperes megnézte a lelkész könyvtárát! Nálunk is rendeli az Art. Mai. XLII. cikke, hogy „a lelképásztorok mennyei fegyverekkel legyenek felszerelve: szent bibliával és a megpróbált tudósok magyarázataival”. A lelkész családi és magánéletére vonatkozóan is vannak cikkek. A csepregi III. cikk előírja, hogy a lelkész családját isteni félelemmel kormányozza, szomszédai előtt jó példa legyen, a lelkészek családi életét szabályozza a felsőmagyarországi XLIII. cikk is. De van rendelkezés a szegénygondozás kötelességévé tevéséről is, így a tarcal-tordai hitvallás V. rész XIX. cikkében, hol a „szegények táplálásáról” van szó.³⁷

Íme, ebből az egybevetésből kitűnik, hogy még a részletekben is látható a csaknem teljes egyezés a németországi és hazai protestáns kánonaink között.

Nézzük mostan, hogy milyen emberrel kívánták betölteni az esperesi székelt? Németországban az esperest a tanult, tapasztalt, becsületes és istenfélő lelképásztorok közül választották s fejedelmi meg erősítés mellett hivatalába beiktatták.³⁸ Nálunk a borsod-gömör-kishonti V. cikk ezeket írja: „a szenior

legyen példány a többiek előtt a tudományban, hitben, életénc, erkölcsének feddhetetlenségében, ki hivatala határait szem előtt tartva, tartsa meg az alázatosságot és szerénységet, az alsóbbakat ne vesse meg, mindent a társak egyetértésével tegyen, és fontos dolgokban semmit magán nézetéből tenni ne próbáljon”. A két rendelkezés tehát hasonló, sőt lényegileg ugyanaz. Idevágó megjegyzést Szegedi Kis István Loci Communesében is találunk. A szenior „verae pietatis, religionis munditiaie, et iustitiaie exemplis praeluceat omnibus”.³⁹

A német kánonok szerint az esperes iktatta be az új lelkészt s beiktatás után a presbiterektől (kirchvetern) kérdezte meg, hogy mi a lelkész fizetése. Elő kellett kérnie a leltárt, az egyház anyakönyveit, mit jegyzékben átvett az új lelkész, mikor is kötelezte magát, hogy jövedelmét követelni fogja, abból elvenni nem enged s hogy gondja lesz az egyházi épületekre, kertre, erdőre stb. Viszont az esperes a gyülekezetet intette, hogy a lelkész fizetését becsületesen adják ki, a vezetőséget pedig arra kérte, hogy a lelkésznek mindenben segítségére legyenek.⁴⁰

Hogy a megválasztott lelkészt hazánkban is beiktatták hivatalába, bizonyítja már címében is a tarcal-tordai hitvallás V. rész XXV. cikke: „Az Eclésiái szolgálatra elválasztattaknak meg erősítetésekről”. A beiktatáson jelen volt a magisztrátus, a gyülekezet és a presbitérium s „közönséges könyörgésekkel” volt összekötve.⁴¹ Egyik kánonunkban sem találjuk kifejezetten, hogy a szenior végezte volna a beiktatást, de nyugodtan feltehetjük ezt, hiszen sok, más, nagyobb jogai között, bizonyára ez is ott volt. A lelkész jövedelméről, annak biztosításáról sok kánonunk rendelkezik. Így a II. erdődi XIV. cikk,⁴² Art. Mai. XXXIV., XXXV., XXXVI. cikkei, eszgeri L. cikk.⁴³ felsőmagyarországi XXXII. c., borsod-gömör-kishonti XXIV. c. A lelkész jövedelme megcsontkítása esetén kérhette felsőbbsege közbelépését. Arra világosan nincs rendelkezés kánonainkban, hogy a lelkésznek javadalmából elengedni szabad, vagy nem szabad — mindenesetre az őket jogosan megillető jövedelemről könnyen nem mondtak le —, megtörténhetett azonban, hogy valaki jobb helyre akarván jutni, ígéretet tett, hogy a lelkészi javadalom egy részéről a másik ellenében lemond. Talán az ilyenek ellen szól a felsőmagyarországi XXVIII. cikk, melyszerint „senkinek sem szabad azon helyre, amelyre vágyik, rejtett, vagy tilos utakon behatolni”.⁴⁴ Maga az egyházi felsőbbsege mindenáron azon volt, hogy a lelkészek jövedelme a hívek részéről ne kevesbítették meg, amint ezt kategóricusan kijelenti a borsod-gömör-kishonti XXIV. cikk: „Önkényesen és rossz szándékból ne kevesbítsék az egyházak az őseiktől rendelt javadalmakat s ne csalják meg lelképásztorukat..., ahol ezt nem tartják meg, ott az egyház, mint szentségtörő, lelképásztorától megfosztassék”.⁴⁵ Érdekes a felsőmagyarországi XXXV. cikk rendelkezése, amely megkö-

³⁹ Szegedi Kis István: Theologiae sinceræ Loci Communes de Deo et Homine... Basileae, per Conradum Waldkirch, 1585. 202. l.

⁴⁰ Sehling: K. O. I. a. I. h. 321. l.

⁴¹ Kiss Áron, i. m. 398—99. l.

⁴² U. o. 39. l.

⁴³ U. o. 671. l.

⁴⁴ U. o. 716. l.

⁴⁵ U. o. 728—29. l.

³⁴ Kiss Áron, i. m. 601. l.

³⁵ U. o. 734. l.

³⁶ U. o. 730. l.

³⁷ U. o. 392. l.

³⁸ Az erdélyi szászoknál az esperes választása a káptalan joga volt, kit eleinte egy, majd két évre választottak. Fr. Teutsch, i. m. 316. l.

veteli a lelkésztől, hogy lelkészi javadalmazásához tartozó szőlőjét műveletlen ne hagyja, se el ne hanyagolja, mert kárterítésre ítéltetik, mint amely mulasztásával kárt okoz az egyháznak és utódjának is.

A németországi szénior kötelességének előszámlálásánál az 1584-i freudenthali rendtartásban jelentős az, hogy észrevételeiről tartozik jelentést tenni felsőbbségének.⁴⁶ Ezzel a rendelkezéssel nálunk az Art. Mai. LXV. cikkében találkozunk: „egyházlátogatók legyenek a dékánok, széniorok, akik az egyesek hibáit igazán és híven leírván, a nyilvános zsinatban adják elő”. Tehát tulajdonképpen jegyzőkönyvet vettek fel. Ezt igazolja a XXXII. cikk: „az egyházak minden egyes seniorai és vénei a hűségükre bízottakat biztos lajstromban tartásák... hogy zavar ne essék”. Lehet, hogy kötelező is volt, hogy tapasztalataikat írásba foglalva terjesszék a zsinat elé. A borsodgömör-kishonti XXXV. cikkben ezeket olvassuk: „a látogatást pedig majd a zsinat kövesse, hogy a látogatók az észlelt és feljegyzett hibákat előterjesszék és a botrányt okozó vétkekben találtak a gyűlés előtt egyházi ítélet szerint szigorúan megbüntettessenek, hogy egybek is megfélemljenek”. A gyülekezetek életéről, a lelképásztorok viselkedéséről és hitnézetéről, tehát tudományának tisztaságáról, a százoknál is a zsinatnak tett jelentést a dékán. Ha a lelkésznek volt valami panaszja, vagy kívánsága, azt a zsinaton jelen lévén, személyesen adta elő.⁴⁷

Említettük, hogy a látogatáskor felmerült költségeket Németországban az esperesnek megtérítették. Már vagy a gyülekezet térítette meg, vagy a tartományi fejedelem (1555-i Generalia),⁴⁸ vagy a patrónus (1569-i pommern hercegségbeli rendtartás).⁴⁹ Nálunk a vizitátorokat vagy a lelkészek látták el (hercegszöllősi XXVII. c.), vagy a városi magisztrátus, kifizetvén egyszermind a vizitációs költségeket is (eperjesi XIV. c.)⁵⁰

Németországban az *assessor*i tisztség is ismeretes volt, amint kitérünk ez az 1573-i brandenburgi „Visitations-Ordnung”-ból,⁵¹ az 1574-i jénai rendtartásból⁵² s az 1580-i szászországi rendtartásból.⁵³ Nálunk csak a XVII. században találkozunk velük. Az a munka, amit a XVII. században az assessorok végeztek, megvolt és végezték a XVI. században is. Következtetjük ezt az Art. Mai. már idézett XXXII. cikkéből, mely szerint „az egyházak minden egyes seniorai és vénei a hűségükre bízottakat biztos lajstromban tartásák... stb.” Ezek a *vének*, presbíterek, természetesen lelkészek, segítettek az espereseknek a fegyelmi ügyek és házassági perek intézésében s őket nevezték később assessoroknak, ma tanácsbíráknak.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy mivel Sehling ötkötetes munkájában összegyűjtötte és németre fordította a lengyel reformátusok káno-

nait, belőlük sikerül némi képet nyernünk a lengyel protestáns egyházi állapotokról. Náluk is a gyülekezetek tömörüléséből állott elő a széniori kerület. Évenként négyszer tartottak zsinatot. A szénior a zsinat választotta s mellé egy helyetteset is (vertreter). A senior hívta össze és vezette a gyűlést s tett jelentést a superintendensnek. Minden széniorátus választott a világiak közül is szénior (senior politicus), rendszerint a patrónusok közül. Ime, az egyházi kettős elnökség, ami hazánkban csak egész későn valósult meg.

A lelkészi szénior ügyelt fel az egyházak szellemi életére, pl. a tan tisztaságára, a világi szénior pedig intézte a pénzügyi dolgokat, felügyelt a lelkészek erkölcsi életére s képviselte az egyházakat a politikai hatóság előtt.⁵⁴ A partikuláris zsinat felett állott a provinciális zsinat, amelyre minden széniorátus elküldte a széniorait, vagy helyetteseiket és négy világi képviselőt. A provinciális zsinat is maga választotta a lelkészek közül főfelügyelőjét (senior primarius), aki a zsinatot vezette, a zsinat határozatainak végrehajtását eszközölte s az egyház érdekeit védelmezte. Évenként egyszer ülésezett.⁵⁵

Ez az egyházalkotmányi típus különbözik úgy a németországi, mint a hazai protestáns állapotoktól. A széniorátus élére egyházi és világi személyt állítottak, de világiak voltak választva az egyházmegyei gyűlés alkotó tagjai közé is. A provinciális zsinatra azonban már csak képviseleti alapon küldtek megyenként négy-négy világit. Úgy az egyházmegyei, mint a provinciális zsinatot lelkészek hívták össze és ők is vezették.

A lengyelek rendtartásában meglepő tehát a világi szénior alkalmazása, aki a mai fogalmak szerint egyházmegyei gondnok volt. A XVI. században nálunk ilyen nem találunk, meglehet azonban, hogy az egyházközönségi gondnokság intézménye már a XVI. században ismeretes hazánkban. Nem teljesen a mai fogalmak szerint, hanem úgy, hogy az egyházközönség finansziális dolgai az ő kezén fordultak meg. Az 1595-i árvai kánonok harmadik függeléke az egyházfiakról szól s annak negyedik pontja rendeli, hogy „legyen teljhatalmuk az egyházi tartozások beszedésére s illetékes helyre való fordítására”.⁵⁶

Sehlingen keresztül a cseh reformátusokról is megtudunk annyit, hogy organizációjuk püspöki volt. Minden gyülekezetben van egy lelkész, egy diakónus és akoluthos. A lelkészt a püspök nevezi ki, akinek félevenként jelentést küld egyháza helyzetéről. A püspökök egyike, mint „Präsident” szerepelt ő vezette a zsinatot. Minden püspök mellett találni két-három segédpüspököt, akik a lelkészek vizsgájánál s általában az egyházkormányzásban voltak segítségére a püspöknek.⁵⁷ Ezek a segédpüspökök voltak széniorok voltak. A Präsident olyan volt a cseheknél, mint Németországban a general-superintendent. A general-superintendent volt a „Not-bischof” mellett a lelkészi püspök, aki a superintendens, tehát az esperes,⁵⁸ illetőleg az adjunctusok

⁴⁶ Sehling: K. O. III. Band, 476. l.

⁴⁷ Fr. Teutsch, i. m. 318. l.

⁴⁸ Sehling: K. O. I. a. I. h. 311. l.

⁴⁹ Sehling: K. O. IV. Band, 406. l.

⁵⁰ Pokoly: A magyar prot. egyházak vagyoni jogi viszonyai... Prot. Szemle, VII. évf., 125. l. — S. Szabó József: Kálvin hatása és a kálvinizmus Európa keleti országaiban, Függelékben, Debrecen, 1912. 153. l.

⁵¹ Sehling: K. O. III. Band, 131. l.

⁵² Sehling: K. O. I. a. I. h. 250. l.

⁵³ U. o. 401. l.

⁵⁴ Sehling: K. O. IV. Band, 250. l. — Lelkeszi és világi széniorról beszél az 1561-i lengyel pinczow-i rendtartás is. U. o. 272. l.

⁵⁵ U. o. 250—51. l.

⁵⁶ Pokoly, i. m. 127. l.

⁵⁷ Sehling: K. O. IV. Band, 251. l.

⁵⁸ Superintendens a német prot. egyházban az esperesnek megfelelő tiszttel ellátott, felruházott lelkész.

feletti állott. (Ezeket a kisebb területi egységek élén álló tisztviselőket nevezték Németországban dékánoknak, széniornak, inspectornak, erzpriesternek és probstnak is.)

2. A püspöki állás szervezése szintén németországi példa nyomán indult meg hazánkban. Mondhatjuk, hogy mindjárt a szervezkedés megindultával választottak püspököket. Hiányát legjobban a papszentelésnél érezték. Wittenbergbe menni ki valakinek, hogy felszenteltesse magát, nagyon nehézkes volt. Szükségessé vált a püspöki állás szervezése a fegyelem gyakorlása és a vizitáció végzése miatt is amellet, hogy összekapcsolták a társadalmi és politikai tekintetben erős rétegződést mutató és szét-esésre hajló protestáns egyházi életet. Úgy gondolták, hogy a püspöki állás az egység és önállóság megpecsételője is lesz s emellet, ha a katolikus püspöki állást betölténék valaha, ellenében a harcot is könnyebben felvehetik. Sarkalta őket a püspöki állás szervezésére az erős tradícionizmus, továbbá bizonyos papiegyház tendencia is s nem kis mértékben az az elgondolás, hogy ha püspököt választanak, nem tartják őket felforgatóknak. Pedig a püspökség ellenében állott különösen a református egyházalkotmány helyesen felfogott eszményi alakjával!

A „püspök” elnevezés nem a reformáció elején rögtön, hanem később lett használatos. Eleinte a superintendens elnevezést használták. A superintendens (felügyelő) szót legelőször Hieronymus és Augustinus használja, amikor a görög episcopus szót superintendens, superintendens latin szavakkal fordítják. Szegedi Kis István ezt kérdezi: „Unde dictus est Episcopus!” S feleli: „Recte a superintendendo nomen habet.”⁵⁹ A magyarok a görög episcoposból formálták a püspök nevet, úgy, hogy azt elől-hátul megcsontították s lett belőle piscop, majd a betűk rendjét megváltoztatták s lett pispok, később püspök.⁶⁰ Európai viszonylatban a protestánsok 1536-tól használják a superintendens elnevezést a püspökre vonatkozóan, így használván azt először III. Keresztély dán király.⁶¹ A superintendens hivatal, mint egyházi tiszt, nálunk a k. e. 1608. évi I. tc. 2. §-a által törvényesített és jelentősége abban állott, hogy e hivatal törvényes elismerése által a protestánsok kivételték a római katolikus püspökök iurisdictionja alól, ahol különben a reformátusok tényleg sohasem állottak.⁶²

Püspök választás útján lehetett valaki. A választás zsinaton, több jelölt közül történt. Felavatása is a zsinaton ment végbe a következő formula szerint: Ének végeztével az új püspök kiment a templom piacára, hol körülvették az esperesek és lelkészek. Ott letérdelt, a bibliát, helvét hitvallást és egyházi kánonokat a kezébe vette. Ekkor vagy egy másik püspök, vagy az első szénior a papsággal és a néppel együtt imádkozott. Ezután következett az eskütétel, majd kézrátétellel megáldották. Így találjuk ezt a komjáti kánonokban. A XVI. században a püspök választásába a világiak nem folytak be. Erdélyben csupán helyben hagyták azt a fejedelem

⁵⁹ Szegedi Kis István, i. m. 202. l.

⁶⁰ Bod Péter: Smírnai Szent Polikárpus I. l. és Dr. Márkus Dezső: Magyar Jogi Lexikon, Bp., 1907. VI. kötet, 315. lap.

⁶¹ Tóth Ferenc: Túl a Dunai református püspökök élete, Győr, 1808. c. műve „Előljáró beszéd” XIII—XIV. l.

⁶² Dr. Márkus Dezső, i. m. u. o.

és a főúri rendek. Egyébként a fejedelemnek mindenütt ott van a keze az egyházi élet mezején és nem tartja magát a ius circa sacra határához, hanem — ami különben érthető e kor jelleméből — a ius in sacris terén is vezető szerepet visz.⁶³

(Tiszaföldvár.)

Dr. Gál Lajos.

(Folytatjuk.)

Bibliáoravezetés amerikai módszerrel

Első szavammal arra kérem kedves olvasóinkat, ne legyenek előítélettel a cím után. Ne gondoljanak „amerikai furcsaságokra”, amiket „a mi viszonyaink között úgyse lehetne megvalósítani”. Külföldi példák szolgálalkú utánzója sose voltam. Ez a mostani igen egyszerű és életrevaló példa pedig, állítom, könnyen megvalósítható bárhol is; esetleg olyan helyen vagy csoportban is, ahol még sohasem volt addig bibliáóra. Kiváltképpen ajánlatos ez a módszer ifjúsági csoportoknál, — de újra állítom, bárhol is, ahol azt akarjuk elérni, hogy a bibliáóra egyszeresmind eszmecsere is legyen, amelyen keresztül a lelkipásztor hepillantást nyerhet a gyülekezet lelki világába s nem egyszer megismeri a kielégítésre váró lelki szükségeket is.

Az amerikai módszer lényege a következő: Felvesszünk egy alap gondolatot s ahhoz keresünk 8—10—15 bibliai Igét. Magunknak előre egy kis tervet készítünk a kiválasztott Igék alapján s megállapítjuk, sőt fel is jegyezzük, hogy melyik Igéből minő gondolatra számítunk. Természetesen a felveendő Igék között bizonyos logikai sorrendre is törekszünk. Végül megállapítjuk a használt Igék reasummáját: azt a célt, amelyhez az Igék segítségével el akarunk érkezni.

Mikor ezzel a tervkészítéssel, alázatos csendes óránk keretében készen vagyunk s Isten Lelke megbizását megérezzük: írjunk ki minden egyes Igét egyforma csinos papírszeletekre, jelezve természetesen a Locust is. A Bibliakörben igen egyszerű szavakkal, de mindenesetre az eljárás iránt kedvet s a tagokban önbizalmat ébresztve, — magyarázzuk el, hogy most egy bibliai tárgyról fogunk beszélgetni; a kiosztandó cédulák alapján mindenki elmondja a maga véleményét s ezeket majd összegezzük: bokrétába kötjük. Tanácsos az összes Igéket előre, egymásután felolvasni s a diszpozíció után megkérdezni, hogy ki melyik Igéről mondaná el legszívesebben gondolatait.

Bizonyosra vehető, hogy lesznek vállalkozók, ha első esetben nem is túl sokan. Egy kis animálásra eleinte legyünk felkészülve.

A kiosztott cédulák legyenek megszámozva s ilyen sorrendben vegyük a hozzászólásokat. A vezető azonban mindig legyen tisztában, hogy melyik Igéről mi a mondanivalója s ha kell, kíségető kérdésekkel igyekezzék kellő irányba vezetni az eszmecsere s vigyázni arra, hogy túl nagy elkalandozás ne történjék. Egy-egy Igéhez többen is hozzászólhatnak.

⁶³ Pokoly: Az erdélyi fejedelmek viszonya a protestáns egyházakhoz. Prot. Szemle, VIII. (1896.) évf., 555. l.

Eleinte igen helyes egészen ismerős bibliai eszmekörben mozogni. Így például felvehetjük részekre tagolva az Úr Imáját, a nyolc boldogságot, a Tízparancsolatot. Fontos és elengedhetetlen, hogy megfelelő bevezetés: tárgyi ismeret nyújtásával és az érdeklődés felkeltésével a vezető indítsa meg a beszélgetést s végül ugyanő foglalja össze az elhangzottakat és pontosan oda vezesse el a résztvevőket, ahová előre eltervezte: azokhoz a tanulságokhoz, amelyekre a Lélek akar mindnyájunkat megtanítani.

Ideiktatunk néhány sorozatot, amelyeknél kevés jóakarattal sokkal jobbat s adott viszonyokhoz megfelelőbbet is készíthet bárki.

Az első sorozat címe ez: *A szeretet Evangéliuma* (9 bibl. Ige alapján). 1. A legnagyobb parancsolat: Márk ev. 12: 30—31. — 2. Az Evangélium egy versben: János ev. 3: 16. — 3. A tanítvány ismertetőjele: Ján. 13: 35. — 4. Jézust hogyan szeressük? Ján. ev. 14: 15. — 5. Mi köt Istenhez és Jézushoz? Ján. ev. 15: 9. — 6. Isten háza szeretete: Zsolt. 69: 10. — 7. Isten tanít szeretetre: I. Thess. 4: 9. — 8. A szeretet hibái: Róm. 12: 9. — 9. A szeretet palástja: Kol. 3: 14. (Természetesen a cédulákra a fentiek után odairjuk a pontos bibliai szöveget is; csak jóval később támaszkodhatunk arra, hogy a résztvevők önállóan felkeressék a Locust. A vizuális képzetet jobban köti egy ilyen teljes szövegű, kézben tartott, önálló lapocska, melynek alsó részére némelek fel is jegyezhetnek egy-egy ébredő gondolatot.)

A második sorozat címe: *Bibliai eszmecsere az imádkozásról*. (Rövidség okáért itt már csak a Locusokat közlöm.) Jakab lev. 5: 13. — 51. Zsolt. 12. v. — Róm. 8: 26. — Jakab 5: 15. — Zsolt. 5: 4. — Kol. 1: 9. — Máté 6: 33. — Csel. 2: 42. — Ján. ev. 16: 24. — Zsolt. 27: 4. — Csel. 10: 31. — Máté 7: 21. — I. Tim. 4: 7—8. — Máté 26: 41. — Jakab 4: 8. — Luk. 20: 46—47. — Zsolt. 90: 1. — Zsolt. 51: 19. — I. Péter 4: 7. — I. Péter 3: 7. (Ez húsz Locus: belőle lehet tejszés szerint válogatni, vagy két csoportra osztani.)

Végül ideiktatok egy sorozatot Locusok nélkül, könnyedén meg lehet találni hozzá a megfelelő Igéket. Ezt a sorozatot bibliaköreimben több évben és mindig igen nagy áldással feldolgoztuk. Címe: *Beszélgetés a konfirmációról*. Tétellei a következők: 1. A konfirmáció célja. — 2. Lelkész feladata a konfirmációnál. — 3. Szülők és keresztszülők feladata a konf.-nál. — 4. Az iskola feladata. — 5. A gyülekezet feladata. — 6. A konfirmáció korhatára. — 7. Elméleti és gyakorlati előkészítés a konf.-ra. — 8. A konf.-i fogadástartás. — 9. Konfirm. vizsga és ünnepély. — 10. Konfirm. bűnbánat. — 11. Az első úrvacsoravétel. — 12. Újrakonfirmálás.

Hasonló sorozatokat készíthetünk könnyű szerrel a következő tárgykörből: Hegyi beszéd. Jézus jelleme. Jézus nyilatkozatai önmagáról. A zsoltárok bűnbánata. Hogyan segíthetünk lelkipásztorunknak stb.

*

Igyekeztem világos képet nyújtani erről az áldott módszerről, melyet Amerikában szemtől-szemben láttam s azóta (közel 10 éve) állandóan gyakorolok s belőle magam is sok áldást nyerek.

Boldog volnék, ha olvasóink megértették volna szerény előterjesztésemet s próbát tennének. Szere-

tettel felajánlom, hogy felteendő kérdésekre vagy levélben felelek, vagy újabb közlemény írásával nyujtok felvilágosítást.

Uray Sándor.

Egy új probléma

Így történt: az a falu, ahol feleségemnek kis földje van, meg a szomszéd falu egy gazdátlan birtokból nagyobb darabot kapott. Ugyanakkor mind a két helyen tagosítottak. Így bőven van hát földje, szinte mindenkinek. Tavaly mindent elvert a jég, az idén elvett a víz. Fenti okok miatt a feleségem földje senkinek sem kell. Sem haszonbérbe, sem felesbe. De panaszkodik a szomszéd falu papja is. Az ő javadalmi földje sem kell senkinek... És itt az új probléma: mit csinálnak majd azok a lelkészek, akik fizetésük nagyrésztét földben kapják, ha valamikor — de feltétlenül záros határidőn belül — elkészül az új földbirtokreform és mindenkinek lesz földje, aki csak bír vele?

Hálátlan dolog prófétának lenni, de lelki szememmel már látom a kis parókiák gondjait, amikor kevéske földjükkel nem tudnak mit kezdeni, mert nem kell senkinek, vagy ha kell, hát potom bérért, vagy újrendszerű feleségért.

A Debreceni Protestáns Lap egyik számában egy intelligens úriasszony csodálatos tiszta látással azt mondta — a cikkirőn keresztül —: „legyenek mentesítve, sőt eltítva a lelkipásztorok a gazdálkodástól. Éljenek kizárólag hivatásuknak...”

Gratulálok, mélyen tisztelt, okos Asszonyom! Sok lelkész felfogása is ez. A lelkész legyen lelkész, hiszen erre készült és ne legyen gazda.

De mit szól ahhoz, mélyen tisztelt, nagyon okos Asszonyom, hogy elkövetkezhetik az az idő, amikor még azoknak is gazdálkodni kell, akik eddig nem tették. Rászorítja őket a mostoha sors és kényszerűség... Hiszen nagyon sok lelkész eddig is nem azért gazdálkodott, mert nagyon szereti ezt a — más-különbben áldott — foglalkozást, hanem azért, mert így talán több hasznot szorított ki soványka földjeiből, mintha kiadta volna. A több haszon pedig nagyon kell, mert kevés a jövedelem és drága a taníttatás.

De nemcsak azért nagyon okos ez a mi kedves asszonytestvérünk, mert eltíttatna bennünket a gazdálkodástól, hanem azért is, mert mindjárt megmondja, hogyan kellene segíteni rajtunk. Azt mondja: „a lelkészi javadalmak mind egy kasszába folynának be s a lelkészi fizetések éppen úgy egyenlősíttetnének, mint a tanítóké, tanároké, és állami tisztviselőké”.

Az igazság kedvéért jegyezzük meg, hogy ez az ötlet nem neki jutott eszébe — ami semmit nem von le az ő okosságából —, hanem sok lelkipásztornak is. És bármilyen súlyos a kérdés, elébb-utóbb foglalkozni kell vele.

Az új probléma itt dörömböl kapunkon — hát megengedem, nem minden vidéken — legalább is egyelőre... de bizonyos az, hogy belátható határidőn belül sokszáz lelkész éppen olyan döbbsétt lélekkel nyit ajtót neki, mint mi, egypáran, már most!

Komádi.

Fejszés Endre.

Amerikai hírek

Kerületi gyűlés. Az Evangelical and Reformed Church kebelébe tartozó Magyar Egyházkerület a múlt év végén tartotta rendes gyűlését a passaici egyházban. Dienes Barna elnök tapintatosan vezette le a gyűlést, amely arra törekedett, hogy a rendet és fegyelmet megszilárdítsa a magyar gyülekezetekben és mélyítse a vallásos lelkiéletet. Vendégek gyanánt megjelentek a Presbyterian és Független Egyházakhoz tartozó csoportok képviselői is, ami szebb jövő záloga. — A gyűlésnek egyik legszebb aktusa az volt, amikor a duquesnei egyházat, amely az ottani független egyházból vált ki, elboesátották és így Duquesneban helyreállott az egység. Most már Duquesneban csak független egyház van. — Kívánatos volna, hogy az úgynevezett „ellenegyházak” minden városban megszűnének, ahol két egyházközség létezése és fenntartása nem indokolt.

Az Evangelical and Reformed Church Magyar Egyházkerületéhez, sajnos, 18 magyar református egyházközség nem tartozik, mert ezek nyolc különböző angolnyelvű kerületben helyezkedtek el. Így az erők szétforgácsolódnak és az egységes munka nehezebb.

Ötvenéves jubileum. Ez év tavaszától fogva négy országos és egy körzeti ünnepség keretében emlékeztünk meg az amerikai magyar református munka ötvenéves fordulójáról. Amennyiben a legelső magyar gyülekezetek a Reformed Church fennhatósága és támogatása mellett alakultak, a rendezésben az irányítást az Evangelical and Reformed Church Magyar Kerülete vette kezébe, de az ünnepélyeken a függetlenek és presbyteriánusok is résztvettek. — Országos ünnepségeket rendeztek Homesteadon, Clevelandban, East Chicagóban és New-Yorkban, körzetit Bridgeporton. Mindenütt nagyszámú közönség volt jelen.

Lesz-e szervi egység? Az utóbbi időben a magyarországi egyház figyelme fokozottabb mértékben fordult az amerikai magyar reformátusok felé és az egyik konventi jegyzőkönyvi pont alapján felmerült az egységnek egy olyan formája, amely a magyarországi református egyházzal kapcsolatban, annak joghatósága alatt gyűjtené össze a hat egyházi csoportba széthullott amerikai magyar reformátusságot. Ezt a megoldást az amerikai magyar reformátusságnak legalább 95 százaléka nem is óhajtja. A mi problémánk tisztán amerikai probléma és azt itt kell megoldanunk.

Kooperálás. A praktikus gondolkodás azt ajánlja, hogy ilyen körülmények között a különböző csoportok megállapodjanak közös munkaprogrammban, közös fegyelmzésben és minden olyan tárgyban, amely közletről érinti az amerikai összes magyar reformátusokat. Ilyenirányú tárgyalások meg is indultak, de a dolog nehezen megy előre. Egyesek nem tudnak fátyolt vetni a szomorú multra, elírják, vagy elszólják magukat a vezetők közül néhányan. Pedig ilyen kooperációra szükség van, különben sokat veszítünk különösen most, amikor a bevándorlás szünetel és a második és harmadik generáció rohamosan alkalmazkodik Amerika nyelvéhez, gondolatvilágához és felfogásához az egyházi teherhordozás kötelességének elsajátítása vagy gyakorlása nélkül. Most lépéseket tettünk abban az

irányban, hogy közös konfirmációi kátét adjunk amerikai magyar református ifjúságunknak magyarul és angolul. Ha kiesnyeskedés vagy sértett hiúság el nem gáncsolja, ez lesz az első közös akció (nem említve az Amerikai Magyar Református Egyesületben és a Bethlen Otthonban folytatott közös munkánkat) egyházközi viszonylatban.

Egyházi jubileumok. Az amerikai magyarság szeretet jubilálni. Több egyházközség ünnepelte fennállásának évfordulóját. Így a passaici, duquesnei, phoenixvillei, johnstowni, windberri, springdalei, akroni, beaver fallsi, newbrunswicki (Somerset-utcai), manvillei, kingstoni, staten islandi (független), tonawandai és so. riveri. Két legrégebbi egyházunk: a clevelandi és pittsburghi már készül az 1941-ben tartandó ötvenéves jubileumhoz. — Garyben és Philadelphióban orgonát szenteltek.

Lelkészváltások. Laky Zsigmond lemondott a Buffalóban viselt lelkészi állásáról és Trentonba ment a csatlakozott Kálvin egyház vezetésére. Balogh E. István chicao-southsidei lelkészt az Amerikai Magyar Református Egyesület egyik kerületi szervezőjévé nevezték ki és megvált lelkészi hivatalától. Helye még nincsen betöltve. Detroitban a független egyházban a Dr. Bötökös Béla megválasztását világi bíróság elé vitték az elégedetlenek. A bíró elutasította a kérelmet és így Dr. Bötökös beiktatott papja a detroiti függetleneknek. Phoenixvilleben a Magyarországra távozott Csikesz Tihor helyébe Kovács Imrét választották meg lelkipástorának. A független csoportban Akronnak Kovács István, Staten Islandnak Szőke István, Bronxnak Parragh Dezső és Leechburgnak Gerenday László a beszoigáló lelkésze. Hunyady László a drakescongói egyház vezetését vállalta el.

Az amerikai református egyesület ebben az évben is szépen fejlődött úgy taglétszámban, mint anyagiakban. Ma már a második helyen áll az amerikai magyar életbiztosító társaságok között. Több egyházunkat kisegítette kölcsönrel és e sorok íróját bizta meg, hogy az amerikai magyar református nyári iskolák részére abécét írjon.

A Bethlen Otthon amerikai magyar református életünk jótékonyági szerve, ahol jelenleg 36 árvt és 28 öreget gondozunk. Különösen az utóbbiak száma emelkedik rohamosan. Ezért kellett új házat vásárolni Ligonier városban az iskolák tőszomszédságában. A leányok és a kisebb fiúk már az újonnan vásárolt épületben laknak, amit a tavasszal megtoldunk és a nagy fiúkat is itt helyezük el, a régi árvaházat pedig a hegytetőn, a városon kívül átadjuk az öregek kizárólagos használatára.

*Dr. Nánássy Lajos,
árvaatya.*

Hírek az egyházmegyéből

DEBRECENI EGYHÁZMEGYE.

Gyülekezeti napok voltak Bakonszegen március 11-én, Bihartordán 12-én, Nagyrábén 13-án, Kabán 19-én. Mindeütt igen szép számmal hallgatták Istennek drága üzenetét. Bihartordán ugyanezen a napon adták át rendeltetésének a bihartordai asszonyok és leányok 5 hónapi szorgalmas munkájának eredményét: úrasztali, szőszéki, mőzesszéki terítőket. A terítők nagyon szép antikmintájú hímzéssel vannak díszítve, melyeken különösen sokat dolgozott

Király Sándorné a helyi lelkipásztor felesége. A terítők értéke 600 P. A szolgálatokat az egyes gyülekezetekben vitéz Úry Ferenc egyházmegyei missziói lelkipásztor végezte. Nagy segítségére volt Kabán Tamás Ferenc konventi ifjú-sági lelkipásztor.

HEVES-NAGYKUNSAGI EGYHÁZMEGYE.

Tiszafüredi református egyházközségünkben Molnár József preszbiter, MÁV. s.-tiszt és felesége Végh Mária Etelka 1000 P-s családvédő alapítványt létesítettek, hogy annak évenkénti kamatai olyan református családok jutalmazására szolgáljanak, amely családban az élő gyermekeket tekintetbevéve, abban az esztendőben a legmagasabb számú képviselő gyermek születik meg. Isten gazdag áldása áradjon a kegyes jöltevőkre és kísérje a jó Isten áldása a református családokhoz jutó segítséget.

NAGYKÁROLYI EGYHÁZMEGYE.

A **nagydobosi Leánykör** február 9-én műsoros szeretetvendégséget tartott. A műsoron szereplő vallásos tárgyú színdarabokat Peleskey Sándorné esperes-lelkipásztor néje tanította be a Leánykör tagjainak.

A **nagykárolyi egyházmege tanása** március 4-én Mátészalkán a sürgős ügyek letárgyalására ülést tartott.

A **nagykárolyi egyházmege lelkészegyesülete** március 4-én Mátészalkán Peleskey Sándor esperes, lelkészegyesületi elnök elnökléte alatt ülést tartott. Az elnöki megnyitó beszéd kapcsán, a Kollégium megsegítésére vonatkozóan elhangzott indítványt lelkészegyesületi gyűlés nagy megértéssel tette magáévá.

A **nyirparasznyai egyházközség** március hó 9-én avatta fel a hívek áldozatkészségéből több mint 3000 P költséggel készített új orgonáját. Az igehirdetést ez alkalommal Peleskey Sándor esperes-lelkipásztor végezte. Csiky László mátészalkai kántor pedig orgona-szólóval és szólóének előadásával működött közre. Délutáni vallásos ünnepélyen Szabó Jenő ópályi lelkipásztor bibliamagyarázatot, Kelemen Ferenc olesvaapáti lelkipásztor előadást tartott. Az új orgona beszerzésén Szakáts József lelkipásztorral és Nagy György egyházközségi főgondnokkal az élén tevékenyen buzgólkodott az egész preszbiterium.

I R O D A L O M

Thurneysen:¹

„Hiszek Uram, légy segítségül az én hitlenségemnek.“
Márk. 9: 24.

Egyre azt halljuk az emberektől: Nem tudok hinni! Még talán hozzáteszik: „Nem tartozom a kegyesek sorába, világi vagyok.“ Ezek az emberek azt hiszik, hogy a hit valamely tulajdonság, illetve tehetség, amellyel az egyik ember rendelkezik, a másik nem. Kétségkívül igaz az, hogy éppen úgy vannak „tehetséges vallásos“ és „tehetségtelen vallásos“ emberek, mint ahogy tehetséges és tehetségtelen muzikusok vannak! Ennek azonban semmi köze sincs a hithez vagy a hitlenséghez! Vannak egészen „világi“, szkeptikus és józan emberek, akik igazán tudják, hogy mi a hit, és vannak szenvedélyesen vallásos „bensőséges“ emberek, akiket egy világ választ el a hittől. Egyetlen ember se mondja azért: „Én nem tudok hinni“, vagy: „Én tudok hinni“. A hit nem tehetség, nem emberi tulajdonság. Micsoda tehát? A hit szabadság, az a szabadság, amelyet ajándékba kapok, hogy elmondhassam magamnak, hogy kiesoda az Isten, és hogy mit tett érettem. Velünk szemben áll Istennek hatalmas ígérete. Isten azt mondja nekem: „Én vagyok az Úr, a te Istened! Az Úr, a szent, a hatalmas Úr, akivel nem érsz soha, még a legmélyebb vallásos tehetőséggel és bensőséggel sem.“

De a te Istened — ő az, aki hozzád közeljön, mert ő keres téged, mert ő nyújtja ki feléd kezét, mert ő akar számodra jelen lenni, hogy te elmondhassad neki: én Istenem! és hogy találj mindabban vigasztalást és figyelemztetést, ami így a tied lett. És most a hit kérdése ez: enged-e azt, hogy mindez valósággá legyen számodra?

¹ Mutatvány Nagy József belényesi lelkész Barth-Thurneysen: A hit-tök című sajtó alatt lévő fordításából. A mű ára 1 pengő. Megrendelhető: a Bethlen Gábor könyvkereskedésben, Budapest IX., Kálvin-tér 8.

Mi valamennyien, természetünkön fogva képtelenek vagyunk erre. Úgy érezzük, hogy minderre nincs szükségünk. Kétségbevonjuk, hogy van-e egyáltalán Isten. Vagy pedig olyan kegyeseknek képzeljük magunkat, hogy nem is kérdés-közdünk soha Isten és az ő akarata iránt. Ez a mi hitlenségünk. Újra kérdezzük: Hiszel-e? Engeded-e, hogy számodra — minden telítettség vagy éhség közepette — valóság legyen „Én vagyok az Úr, a te Istened?“ Még mindig ellent fogsz-e mondani, hitlenségéd még mindig uralkodik-e feletted? De éppen így uralkodik feletted ez is: „Én vagyok a te Istened!“ És minden ellentmondásod és minden hitlenségéd dacára nem tudsz többé ettől megszabadulni. És ez a te hited. Kérdezed: Vajjon valóban számomra hangzik ez a egyszerű és egyszerű dolog, hogy van Isten, hogy ez az Isten az én Istenem akar lenni? És én a Jézus Krisztus nevével válaszolok. Mert vajjon mi egyéb Jézus Krisztus, mint ez: „Én vagyok a te Istened“, hozzánk intézve úgy, hogy örökké érvényes? És éppen mi ne értenők meg és éppen mi nem akarjuk megengedni, hogy igazsággá legyen az, ami Jézus Krisztusban már valósággá lett a mi számunkra is?

Uram, mi Istened, mi tudjuk, hogy mit keresel te nálunk, csak egyetlen dolgot: a hitünket. Ha csak annyi hitünk lenne is, mint amekkora egy mustármag, akkor a mi életünk nyomortságunk sötétjéből a te világosságodba juthatna. Hiszen minden kérdésminkre nálad van a válasz. Urunk, az a mi reménységünk, hogy mi is egyre jobban meg fogunk érteni. Mi hiszünk benned Urunk, segíts a mi hitlenségünknek!
Amen.

Ne féltsétek ti a Krisztus evangéliumát! címen nagy-szerű könyvecske jelent meg. A XVI. és XVII. század magyar protestáns íróinak munkáiból ad szemelvényeket ez a csinos könyvecske. A szatmári béke előtti korszak református és evangélikus írói, lelkipásztorai az élet minden kérdéseiben, nehézségeiben megtalálják a bátor kiállás pontját és Szatmári Baka Péterrel együtt valóban nem féltik a Krisztus evangéliumát. A kis könyvecske ára díszes egészsváson kötésben 1-60 P, fűzve 70 fillér. Megrendelhető: *Dr. Incze Gábor* lelkész címén: Budapest, II., Török-utca 4.

Kossuth papja: Ács Gedeon. Ács Tivadar, a kiváló író „Kossuth papja: Ács Gedeon“ címen könyvet írt, amelyben Kossuth udvari káplánjának, Ács Gedeon református tábort lelkésznek írja meg és ismerteti emlékiratait. Ács Gedeon egyike volt a legkiválóbb magyar kálvinista szellemeknek. Végigküzdötte a szabadságharcot, elkísérte emigrációs útjában Kossuthot, majd Newyorkban, kilencven évvel ezelőtt megalapította az első Magyar Egyházat. Változatos amerikai pályafutása után a bosztoni egyetemen tanított, ahol igen nagyra értékelték munkásságát. Amikor hazajött száműzetéséből, még parókiát sem akartak neki adni s öreg napjaiban egy drávamenti községben, elfeledve, hirdette Isten Igéjét. Ács Tivadar könyve a napokban jelent meg. Nemesak mint forrásmunka, hanem mint érdekes kortörténeti olvasmány is, számot tarthat az érdeklődésre.

Szokody Gyula tisztainokai lelkésztestvérünk közli: A már egyszer meghirdetett újabb könyvem „*Szolgálatok az Úrnak*“ címen megjelent. Magába foglalja az ünnepes félév alkalmainak igehirdetését, advent első vasárnapjától, szentháromságvasárnapjáig. A könyv ára 2-50 P. Megrendelést vár szolgatársi szeretettel: *Szokody Gyula*.

HALOTTAINK

Dr. gulácsi Gulácsy István, Bereg vármegye nyug. alispánja, felsőházi tag, a református Zsinat rendes tagja, hazája, egyháza és vármegyéje javának önzetlenül szentelt áldásos és munkás életének 75. évében Beregdarócon, március hó 11-én elhunyt. Gulácson temették március 13-án. Emléke legyen áldott.

Koesiss Jenő gyulavári lelkipásztor, tartalékos tábori főlelkész, ottani 30 éves hű szolgálat után folyó évi március hó 15-én csendesen elhunyt. — Emléke legyen áldott; a vigasztalásnak és békeségnek Lelke szálljon szeretteire és gyülekezetére. A B. F. R. A.

Roffi Borbély György országgyűlési képviselő, nyugalmazott főispán, a hevesnagykunsági egyházmegye tanácsbírája, áldásos élete 66. évében, Budapesten, folyó évi március 21-én elhunyt. Gyászjelentésére méltán jegyezték fel e sorokat: Családjáért és hazájáért élt, egyházának hű fia volt... Emléke legyen áldott.

Répás Pál körösladányi lelkipásztor, 56 éves korában, folyó évi március hó 21-én, hosszas és súlyos szenvedés után jobblétre szenderült. Lelkészi szolgálatában rendíthetetlen hitéről és fáradhatatlan buzgóságáról tett tanubizonyságot. 31 évre terjedő lelkesi szolgálatát egyháza és az iskolák felvirágoztatására szentelte. A B. F. R. A.

K Ü L Ö N F É L É K

NYILATKOZAT.

vagy inkább elkésett tiltakozás:

Mostanában gyakran intéznek hozzám kérdéseket, hogy a jugoszláviai új énekeskönyvbe hogyan kerülhettek az én nevem alatt olyan fordítások?

Rögtön az énekeskönyv megjelenése után tudomására adtam főszerkesztőjének, hogy fordításaimat megkérdésem nélkül átalakították. A főszerkesztő úr ezt elismerte. Csak a 77. (Áldjuk a nagy Királyt) és a 228. ének (Leszáll az alkony árnya) szenvedett kisebb változtatást, a többiben az én munkám felismerhetetlen, nevemet engedélyem nélkül irták alájuk.

Révészné Váró Margit.

EGYHÁZKERÜLETI KÖZGYŰLÉS ÉS TANÁCSÜLÉS tartott március 25-én a debreceni Kollégium tanácstermében. Az alkotó tagok szep számmal jelentek meg. A közgyűlés tartását az telle szükségessé, hogy az 1939 március 1-én megnyílt Zsinat által alkotott III. tc. 4. §-a értelmében 2 rendes és 2 konventi pótképviselőt kellett választani. A szavazás teljes egyértelműen történt. Konventi rendes képviselőkkül megválasztottak Sulyok István püspök és Dr. Thury Kálmán főgondnok; pótképviselők lettek Csernák Béla lelkészi és Dr. Soós István világi főjegyzők: mindannyian a visszacsatolt királyhágómelléki egyházkerületből. A közgyűlés szavazást rendelt el: zsinati négy lelkészi és három világi rendes, valamint három lelkészi és öt világi pótképviselőre és egy tanítói pótképviselőre. Ugyancsak szavazás rendeltetett el négy lelkészi és két világi egyházkerületi tanácsbírói tisztségre. Az egyházkerületi Elnökség részére, az 1940. évi 204. sz. egyházkerületi közgyűlési határozatban joglall felhatalmazást a közgyűlés megújította. Jelentés lételett a folyó évi február havi I. és II. lelkészképesítő vizsgálatokról. Molnár Gyula diakónus-lelkész és Csenky Imre tanítóképzési tanár a hivatali esküt letették. A joglaltóltagosan megtartott tanácsülésen püspökünk elpantallalta Fekete Gyulát, Berentés Lajost, Dr. Gulácsy Istvánt, az éppen akkor ravatalon fekvő Roffi Borbély Györgyöt; kegyelettel megemlékezett arról,

hogy éppen a gyűlés napján volt 30. évfordulója Dr. Eröss Lajos püspök halálának. Örömmel emlékezett meg arról, hogy folyó évi január elsején Futó András betöltötte püspöki titkársága 25. évét; róla majd az öszi egyházkerületi közgyűlésen fog elhangzani érdemleges megemlékezés. Tárgysorozaton volt még egy nyugdíjazási ügy (Siposs Imre debreceni anyakönyvvezető lelkész); néhány sürgősebb kölesönügy, adásvételi és hasonló adminisztratív ügy. Végül az előző napi esperesi értekezlet javaslata alapján joglalkozott a tanács az árvízsjutottá lelkészeknek adandó kölesön kérdésével. Március 25-én délután fél négy órakor még időszakai bírósági tanácsülés is tartott, melyen két jegyzmi és egy közgazdasági peres ügyben hozott a bíróság ítéletet.

KISS BERTALAN szatmári református lelkipásztor, a debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem bölcészeti karán, a filozófia, esztétika és pedagógia tárgykörből, s u m m a c u m l a u d e. doktorrá avatták. Elismerésünk kifejezésével gratulálunk a szép kitüntetéshez, úgy az új doktor-lelkipásztor, mint a szatmári öreg láncos-templom gyülekezetének.

ÚJ LELEKIPÁSZTOR. A Debrecennel társomszédos Józsa lelkipásztor, Karla Ödön, folyó évi május hó elsejére, harmincegy évi szolgálat után nyugalmába vonul. Március hó 16-án a gyülekezet, a presbitérium kezdeményezésére, Fábian Imre monostorpályi segédlelkész, egyhangú meghívással megválasztotta. A józsi gyülekezet igen értékes és fáradhatatlan buzgalmú lelkipásztor nyert Fábian Imre személyében, ki nagy iskolát járt Dr. Szász Imre esperes oldalánál. Az ösi gyülekezetre s újú lelkipásztorára Isten gazdag áldását kérjük.

Sexualpedagógiai konferenciák voltak Debrecenben, március hó 20-án és következő napján, Dr. Kiss Ferenc, az országosan ismert nevű budapesti orvosprofesszor állott a konferenciák középpontjában, ki komoly felelősségérzettel és mélyeseres keresztyén lelkiülettel szolgál a tiszta férfiság nemzetmentő és lélekmentő szent ügyének. A nagy szuggesztív erővel szóló professzor két előadást tartott az ifjúságnak: egyet a Bika zsúfolásig megtelt nagytermében, másikat a Kollégium dísztermében. Egy alkalommal a tanárokat s tanítókat gyűjtötte össze a rendezőség Dr. Kiss Ferenc meghallgatására. Végül külön a lelkészjellegű egyének számára is tartott konferenciát, melyen D. Dr. Révész Imre püspök mondott szélesen megalapozott megnyitó beszédet; Türoczy Zoltán evang. püspök tartott megragadó és kifejezetten a lelkipásztoroknak szánt előadást; Dr. Kiss Ferenc szintén szólott s bevezette az élénk eszmecsere, melynek tanulságai az egész harmadnapos konferenciával együtt hisszük: áldottak és maradandók lesznek.

RÖVID EGYHÁZI HÍREK.

A debreceni Templomegyesület hitvédelmi szakosztálya keretében március 30-án a Kollégium dísztermében: „A prédikáció és a modern ember” címen előadást tartott Dr. Czeglédy Sándor egyetemi tanár.

Egy budapesti presbiter, nevének mellőzésével, 30 ezer pengős alapítványt tett a Szeretetszövetségnek, beteg gyermekek gyógyítására létesítendő üdülő céljára.

A Magyar Evangéliumi Munkásszövetség zászlóbontása március 15-én volt a budapesti Kálvintéri református templomban.

A román megszállás alatt maradt református és evangélikus testvéreink Nagyenyeden közös theologia akadémiát szándékoznak létesíteni.

A békésszentandrás elemi iskola növendékei „éneklo ifjúság” hangversenyt rendezett március 30-án.

HIVATALOS ÉRTESÍTÉS

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától. 1211—1941. szám.

KÖRLEVÉL

a segélydíjas és helyettesítéssel ideiglenes minőségben megbízott nőtanerőkre vonatkozólag kiadott 69.030—1934. sz. VKM rendelet hatályon kívül helyezése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak 137.000—1941. VI. főoszt. sz. a. valamennyi vármegye és törvényhatósági jogú város közig. bizottságához intézett

rendeletének másolatát a nagytiszteletű iskolaszéki elnök urakkal tudomásulvétel és alkalmazkodás céljából közlöm.

...A régebben végzett állástalan tanítók szociális segítése, elhelyezkedése érdekében kiadott 69.030—1934. VI. ú. o. számú rendeletemet a férfi tanterőkre vonatkozólag a 112.500—1940. VI. ú. o. szám alatt már hatályon kívül helyeztem.

A visszacsatolt felvidéki, kárpátaljai, keletmagyarországi és délerdélyi területek népiskoláiban nemesek a férfi, hanem a nőtanerők is oly nagy számmal helyezkedtek el, hogy a férfitanerőkben hiány állt elő, a többéves oklevéllel rendelkező nőtanerők pedig nagyrészt már állásba jutottak és a tanítóképzők által kibocsátott nőtanerők száma is az ország népiskoláinál évenként jelentkező szükséglettel egyensúlyba került.

Ezért a 69.030—1934. VI. ú. o. számú rendeletemet a segélydíjas és a tényleg s jogilag megüresedett állásokra való helyettesítéssel ideiglenesen megbízott nőtanerőkre vonatkozólag az oklevél megszerzésének idejét illetően, amennyiben régebben végzett megfelelő pályázó nincsen, az 1941—1942. tanévtől kezdődő hatállyal, a kétéves katonai szolgálatra bevonult tanító katonai szolgálatának idejére vagy kegyeleti időre helyettesítéssel ideiglenesen megbízott tanítói minőségben alkalmazott nőtanerőkre nézve pedig már a folyó tanévre felfüggesztem.

Azonban ezután is a legszigorúbban bírálok el a választási, alkalmazási iratok felülvizsgálata alkalmával, hogy a tanítványválasztó szerv (hatóság) régebben végzett, jobb minőségű oklevéllel rendelkező, szociális szempontból jobban rászoruló pályázó nőtanerőt nem mellőzött-e és amennyiben igen, a választást, alkalmazást nem veszem jóváhagyóan tudomásul és a tanerő részére fizeteskiegészítő államsegélyt nem folyósítok.

Debrecen, 1941 március 18.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
1213—1941. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli esperesi és lelképásztori hivatalokhoz.

A m. kir. Belügyminiszter úrnak 1941. évi március hó 1. napján 343.349—1941. XVI. sz. a. a kórházakban és szülőotthonokban született gyermekek megkeresztelése tárgyában kelt iratát tudomásulvétel kérésével szöszertint szövegben közlöm a következőkben:

„Valamennyi állami és állami igazgatás alá került kórház, valamennyi közkórház és valamennyi szülőotthon Igazgatójának székhelyeiken.

A magyarországi református egyház Egyetemes Konventjének kérésére felhívom Igazgató urat, utasítsa a vezetése alatt álló kórház (szülőotthon) személyzetét, hogy a református újszülötteknek a kórházban (szülőotthonban) való megkeresztelését az anyának onnan eltávozása előtt ne követeljék, mert a református egyház Istentiszteleti Rendtartása úgy rendelkezik, hogy a keresztelés lehetőleg a templomban istentisztelet keretében, a szülők és kereszt-szülők jelenlétében történjék.

Abban az esetben pedig, ha a szülők óhajára a keresztelés a kórházban (szülőotthonban) történik, felhívom Igazgató urat, hogy a keresztelés kiszolgáltatására olyan helyiséget jelöljön ki, mely a kereszttség szentségének minden tekintetben megfelel.

Debrecen, 1941 március 20.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
1259—1941. szám.

KÖRLEVÉL

a református tanárképzőintézetbe való felvételek tárgyában.

Felhívom a kebelbeli fiügimnáziumok Igazgatóságát, hogy intézetük ez évben végző növendékei közül az arra lelkileg alkalmasokat és hajlamosakat irányítsák a református tanárképzőbe. A tanárképző felvételi hirdetménye a hivatalos lap ugyanezen számában található. Ezt különnyomatban a tanárképző igazgatósága meg fogja küldeni az Igazgatóságoknak kifüggesztés és kihirdetés céljára. Nyomatékosan kérem az Igazgató urakat, hogy az osztályfőnökök és vallásnár urakkal való egyetértő megállapodás alapján válasszák ki az arra érdemes, komolyhitű, jellemes

és tehetséges ifjakat, akiket aztán minden szükséges támogatással, felvilágosítással és biztatással lássanak el tanárképzőbe leendő felvételük érdekében.

Debrecen, 1941 március 21.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
1263—1941. szám.

KÖRLEVÉL

a „Szébb jövőt” e. leventelap megrendelése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr az 1941. évi február hó 5-én 53.622—1941. V. szám alatt kelt rendeletével a „Szébb jövőt” című leventelap megrendelése tárgyában intézkedett. (Lásd a Hivatalos Közlöny 1941. évi március hó 1-én kiadott 5. számában.)

Felhívom a vezetésem alatt álló egyházkerület valamennyi fiú közép és középfokú iskola igazgatóságát, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak szóbanlévő rendelete értelmében megfelelő módon törekedjenek arra, hogy a leventekötelezettség alatt álló tanulójuk minél nagyobb számban rendelje meg a „Szébb Jövő” című leventelapot.

A lap előfizetési ára egy évre 2 P, félévre 1 P. Az előfizetések a lap 33.735. sz. csekkzámláján teljesíthetők.

Debrecen, 1941 március 21.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
1264—1941. szám.

KÖRLEVÉL

a gimnáziumi Rendtartás magyarzata tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr az 1941. évi február hó 8-án 53.726—1941. V. szám alatt kelt rendeletével a gimnáziumi Rendtartás 98. §-ának magyarzata tárgyában intézkedett. (Lásd a „Hivatalos Közlöny” 1941. évi március hó 1-én kiadott 5. számában.)

Felhívom a vezetésem alatt álló egyházkerület valamennyi gimnáziumának igazgatóságát, hogy addig is, amíg a miniszteri rendeletben érintett esetre nézve a református gimnáziumok Rendtartása megfelelő szabályozást fog adni, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úrnak szóbanlévő rendelete értelmében járjanak el.

Debrecen, 1941 március 21.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

A tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalától.
1365—1941. szám.

KÖRLEVÉL

a hadikölesönkötvények letétbehelyezése tárgyában.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr a „Hivatalos Közlöny” 1941. évi március hó 15-i 6. számában megjelent 789—1941. eln. szám alatt kiadott rendeletével a Magyar Szent Korona területén lévő háborús magyar államadóssági címletek (hadikölesönkötvények, pénztári jegyek) letétbe helyezése tárgyában intézkedett.

Utasítom a vezetésem alá tartozó érdekelt iskolákat a VKM rendelethez megfelelő módon való eljárásra.

Megjegyezni kívánom, hogy a letétbehelyezési, illetve bejelentési határidő a 2310—1941. M. E. rendelettel 1941 április 30-ig meghosszabbított.

D. Dr. Révész Imre,
püspök.

FELVÉTELI HIRDETÉMÉNY.

A debreceni református Kollégium tanárképző internátusában az 1941—42. tanévre néhány ingyenes és kedvezményes hely kerül betöltésre. A tagok teljes ellátásban részesülnek, az intézet közel 6000 kötetnyi könyvtárát állandóan használhatják, a modern nyelvi szakosok külföldi tanulmányi segélyt kapnak, ezenkívül mindnyájan rész vesznek a tanárképzőben tartott előadásokon, bibliaórákon. A tanárképzőbe olyan református vallású kiváló tanulók nyerne felvételt, akik az 1939—40. tanévben tettek érettségi vizsgálatot jeles eredménnyel, és vallásos lelkületük alapján elhivatottságot éreznek arra, hogy a tanárképző vallásos nevelésében odaadással résztvegyenek. A sajátkezűleg irt folyamodvány a Tanárképző Igazgatóságához intézendő, és folyó évi augusztus 15-ig kell beküldeni a refor-

mátus tanárképző igazgatóságához. A folyamodványhoz mellékelni kell 1. az V—VI—VII—VIII. osztályról szóló bizonyítványokat; 2. érettségi bizonyítvány hiteles másolatát; 3. születési anyakönyvi kivonatot; 4. a szülők vagyoni állapotáról szóló hatósági bizonyítványt; 5. a tanári pályára való alkalmatosságot igazoló hatósági orvosi bizonyítványt; 6. az intézet vallásánarról kiállított és igazgatójától hattamozott ajánlást arról, hogy a pályázó református keresztvény meggyőződéses, vallásos ifjú, aki a református tanárképző célküzűléseit majdan nevelői munkájában érvényesíteni alkalmas és belső odaadásból kész; 7. kötelező nyilatkozatot arról, hogy első nyomtatásban megjelenő tudományos munkáját (doktori disszertációját) 50 példányban ingyen a tanárképző könyvtárának rendelkezésére bocsátja; 8. végül válasz céljára megcímzett és portómentesített levelezőlapot vagy levelet. A folyamodványban jelezni kell a folyamodó atyjának (gyámjának) nevét, polgári állását, lakás-címét, a *szaktárgyakat, amelyek a jelölt választani kíván* és azt, hogy mily fokú nyelvismeretei vannak. A személyes bemutatkozás kötelező június vagy augusztus hónapban.

Debrecen, 1941 március 15.

Dr. Péter Zoltán, mb. igazgató.

Pályázati hirdetések

Minden pályázati hirdetményt a Debreceni Protestáns Lapban, mint egyházkerületünk hivatalos lapjában közzé kell tenni és az elsőjén közzendő pályázatokat az előző hó 25-ig, a 15-én közzendő hirdetményeket pedig a hó 10. napjáig kell a Kiadó hivatal címére (Debrecen, Kálvin-tér 17. Püspöki Hivatal) beküldeni.

Biharkeresztesi református egyház preszbiteriuma pályázatot hirdet a lemondás folytán megüresedett VI. számú *terfítanítói* állásra, melyre a vallás- és közoktatásügyi miniszteri 125.000—1940. VI. főoszt. számú (5896—1940. tisztántúli püspöki szám) rendelet értelmében nők is pályázhatnak. Javadalom: törvényszerű, melyből 80% állami hozzájárulás. Lakbér egyháztól. Köteleesség: reabizolt osztály — osztályok — vezetése. Amennyiben férfi választatik meg: lelkész, kántor olykori helyettesítése, énekkar tanításban, általában egyházi munkákban; amennyiben nő választatik meg: minden gyülekezeti missziói munkában, segédkezés. Pályázati határidő: április 21. Megválasztott állását azonnal elfoglalja, de a választás vallás- és közoktatásügyi miniszteri jóváhagyás után válik jogerőssé. Kellően felszerelt kérvények válaszbellyel Református Lelkészi Hivatal, Biharkeresztes címre küldendők. *Preszbiterium*.

Döge református egyházközsége pályázatot hirdet újonnan szervezett IV. sz. *tanítói* állásra. (Gimnázium tözsomszedságában.) Határidő 21 nap. Férfiak, nők pályázhatnak. Fizetés egyháztól 10%, politikai községtől törvényes lakbér, államségély. Köteleesség: kijelölt osztályok tanítása, kántor helyettesítése (kántori oklevél megkivántatik), továbbképző-iskola leánytagozatának tanítása, leánykör vezetése, minden belmissziói munkában segédkezés. Állás azonnal elfoglalandó, de csak a Nagyméltóságú VK. Miniszter úr jóváhagyása után válik jogerőssé. Kérvények Református Lelkészi Hivatal, Döge címre küldendők.

A *tegyverneki* református iskolaszék nyolcnapi határidővel pályázatot hirdet *helyettes kántortanítói* állásra. Fizetés, köteleesség törvényszerű. Nők is pályázhatnak.

A *feketepataki* református egyház háromheti határidővel pályázatot hirdet a megüresedett *kántortanítói* állás betöltésére. Javadalom 20%, helyi hozzájárulás, lakás kerttel és államségély. A kántorságért külön 3 magyar hold szántó, a temető 1/2-a és 120 csirke. Kötelezése V—VIII-ig tanítani, a belmissziói munkában segítkezni és a kántori teendőket elvégezni. Az állás azonnal elfoglalható. Az okmányokkal felszerelt kérvény, válaszbellyel Református Lelkészi Hivatal címére küldendő. Feketepatak, p. Salánk, Ugoes m.

A *gyüreli lelképásztori* állásra a pályázat beadásának határideje 1941 április 8.

A *kaplonyi* református egyház pályázatot hirdet lemondás folytán megüresedett *kántortanítói* állásra. Fizetés: Három katasztrális hold kántori föld, négy okta legeltetési jog, negyszáz négyszetöl beltelek kertiföld, minden iskolabáráró gyermek után egy véka tiszta búza és egy ölös csirke — 43 gyermek után, évi 130 P készpénz, az egyház pénztárából fizetve, az egyház által bérelt bútorozott szoba, államségély, zint fizetékieskiegészítés, az eltávozott tanítónak havi 120 P államségélye volt. Kötelezése az I—VI. vegyesosztályok

vezetése, a kántori teendők ellátása és a belmissziói munkákban való segédkezés, lelkész akadályoztatása esetén **temp**lomi szolgálat végzése. Pályázhatnak férfiak és nők, az állás akkor is betöltetik, ha a tanerő a kántori teendőket nem vállalja, de ez esetben csak ideiglenesen. Templomban csak harmónium van. A község Nagykárolytól 3 km.-re fekszik. Az állás választás után elfoglalandó. Pályázati határidő a pályázat megjelenésétől számított 8 nap. Kellően felszerelt kérvények a Lelkészi Hivatalhoz címezendők: Kaplony, u. p. Nagykároly.

A *nyirábrányi* református egyház pályázatot hirdet *előkönyörgő tanítójának* helyettesítésére. Köteleesség a IV—VI. osztály tanítása és vasárnaponként a templomi szolgálat elvégzése. Fizetés törvény szerinti. Állás alkalmazás után azonnal elfoglalandó. Felszerelt pályázati kérvények Némegy István lelkész, Nyíraesád címre küldendők.

Ölelhető református egyháza pályázatot hirdet nyugdíjazás folytán megüresedett *tanítónői* állásra. Fizetés egyháztól 10% és megfelelő államségély. Köteleesség: az iskolaszék által kijelölt osztályok tanítása a tisztántúli egyházkerület tanterve szerint Kézimunka, ismétlőiskolások oktatása és leányegyesület vezetése. Okmányok visszaküldésére megcímzett és kellő összegű bélyeggel ellátva boríték küldendő. Pályázati határidő: 21 nap. Állás választás után azonnal elfoglalandó.

A **rohodi** református egyház pályázatot hirdet egy évre szabadsággal *tanítójának helyettesítésére*. Határidő: 8 nap. Fizetés törvényszerű. Református Lelkészi Hivatal, Rohod, u. p. Vaja.

MENETREND.

A vonat		Hová?	A vonat		Honnan?
neme	Debre-cenből indul		neme	Debre-cenbe érkezik	
sz.	4.45	Körösmező	sz.	4.00	Budapest nyugati
„	4.50	Ungvár	„	6.56	Tiszalök
m.	4.54	Füzesabony	„	7.03	Nagyvárad
sz.	5.12	Nagyvárad	„	7.20	Nyíregyháza
„	5.23	Tiszalök	„	7.30	Szatmárnémeti
m.	11.56	Füzesabony	t.	7.36	Nagyléta-Vértes
sz.	13.21	Püspökladány	sz.	7.54	Tiszafüred
„	18.46	Nyíregyháza	m.	12.07	Füzesabony
„	18.47	Tiszalök	sz.	16.33	Nagyvárad
„	18.55	Tiszafüred	„	19.58	Füzesabony
„	19.10	Nagyvárad	„	20.30	Tiszalök
t	19.32	Nagyléta-Vértes	„	20.40	Püspökladány
sz.	20.41	Budapest nyugati	„	21.30	Ungvár
„	22.17	Szatmárnémeti	„	21.36	Körösmező

MISKOLCZY LAJOS

papi palást készítő

KASSA, Fő-utca 59.

UNGVÁR,

Pázmány Péter-u. 3.

Selyempalástot készít már 140—P-től kezdve, süveget 15— pengőért.

TARTALOM:

Uray Sándor: Jézus háromszoros felemeltetése.
B. Szűcs Ferenc: 96. díszretünk dallamának szerzősége és értéke.
Baráth Imre: Az öreg Kollégium.
Jakucs István: A Kollégium támogatása.
Dr. Gal Lajos: Senior és Superintendens a XVI. századi Magyarországon, különös tekintettel az egy korú németországi protestáns kánonokra.
Uray Sándor: Bibliaöravezetés amerikai módszerrel.
Fejlesztés: Egy új probléma.
Dr. Nánassy Lajos: Amerikai hírek.
Hírek az egyházmegyékből — Irodalom — Halottaink — Különlélek — Hivatalos értesítés — Pályázati hirdetmények — Menetrend — Hirdetesk.

DEÁK FERENC úriszabó, magyar ruha készítő és papiszabósága. **Hódmezővásárhely**, IV., Felekt-u. 46. szám.
Az országos híru Szántó I.-nek 1935. óta haláláig volt palást-, tógakészítő mestere. Készítik ORLE-formába szövetselyempalástot, süveget, tógát, övet, papi mellényt. Régi felújítók. Felvidéki, erdélyi Tiszteletes Uraknak, nem ORLE-formájú palástjait mérsékelt áron átalakítom ORLE-formába. Elismerő- és ajánlólevelekkel, mintákkal szolgálók. Pontos időben, portómentesen szállítok elismert finom anyagokból és szép munkával. Református iparos.

Lelkész urak figyelmébe!!!
RÓZSÁSSY JÓZSEF építési vállalkozó templomépítési, tatarozási és tervezési vállalata tájékoztató költségvetésekkel, tervekkel, szaktanácsokkal díjmentesen szolgál, helyszíre leutazik.
Kalvinista cég!
Vállalati összegének 2-5%-át a református lelkészársvák javára adja. Számos elismerő és kitüntető bizonyítványok.
Tiszalök. Postaiókö 11

Belvárosi Takarékpénztár Rt. fiókja, Debrecen
Ferenc József-út 53. Telefon: 28-40, 19-52.
Foglalkozik a banküzlet minden ágával:
betétek elhelyezése kölcsönök folyósítása
értékpapírok vétele és eladása.

SESZTINA LAJOS
vasnagyerkeskedés
DEBRECEN
TELEFON: 20-06 és 15-43
Alapította: Sesztina János 1819-ben.
IPARI-, MEZŐGAZDASÁGI-, HÁZTARTÁSI-, GÁZOLTALMI- és LÉGVÉDELMI CIKKEK.

Papi palástot és süveget
a közismert, közkedvelt hivatalos O. R. L. E. palástokat jutányos áron készíti
Szenási Sándor
Hódmezővásárhely, Tavasz-u. 20. sz.
JÓ MINŐSÉGI PONTOS MUNKA! KEDVEZŐ FIZETÉSI FELTÉTELEK!
Református iparos.

A „**TAKARÉKOSSÁG**”
KERESKEDELMI RT.
kötelékébe tartozó cégek ma is változatlan feltételek mellett s zavartalanul állanak rendelkezésére mindazon mt. vásárlóknak, kik mindenkor pontos fizetményeik igazolására érvényes vásárlási utalvánnyal rendelkeznek!

ANGSTER JÓZSEF ÉS FIA
ORGONA- ÉS HARMÓNiumGYÁR RT.
PÉCS, József-u. 30.
Orgonák, harmóniumok javítása, átépítése, új homlokzatsípok, villamos fűtatóberendezések. — Méltányos feltételek, művészi kivitel.

HÜSVÉTRA

BIBLIÁK, ZSOLTÁROK, IMAKÖNYVEK

a „**MÉLIUSZ**”
könyvkereskedésben.

MEGJELENT

és már kapható a
„**Lelkipásztori Napló.**”

Lelkipásztoroknak, vallásnarároknak, valóságokató lelkészeknek, segédlelkészeknek nélkülözhetetlen. **Használata kötelező.**

MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

DEBRECENI FIÓKJA

Piac-utca 45-47. Telefon: 23-70., 23-71.
FOGLALKOZIK A BANKÜZLET MINDEN ÁGÁVAL

Főzéshez, fürdéshez, szobafűtéshez

a **gáz** a legjobb, legolcsóbb, legtisztább;
a **gáz** a legkényelmesebb;
a **gáz** a leggyorsabban kezelhető;
a **gáz** melege pontosan szabályozható;
a **gáz** számlaértéke egy hónappal későbbben fizetendő.

Messzemenő kedvezmények a házi gázvezetékek berendezésénél.

Fűzők, tűzhelyek, autogeyserek, fürdő- és fűtőkályhák olcsón kaphatók.

Díjtalan felvilágosítások, készülékek bemutatása, költségvetés:

BATTHYÁNY-UTCA 17. SZ.
Telefon: 28-53. sz.

DEBRECEN SZ. KIR. VÁROS
VILÁGÍTÁSI VÁLLALATA.

Alföldi Takarékpénztár Debrecenben

Ferenc József-út 16.

Betéteket előnyösen gyümölcsöztet és azonnal kifizet. Kölcsönöket állandóan folyósít. — Mint a Futura főbizományosa, foglalkozik a termény-üzlet minden ágával. TELEFONOK: Bank: 19-70. és 22-32. Terményosztály: 28-66. szám.

REFORMÁTUS

PAPI PALÁST ÉS SÜVEG

KÉSZÍTÉSE
ELSŐRENDŰ
KIVITELBEN

FÉNYES ILONA
RIMASZOMBAT

